

NPMM

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov Správa z monitoringu národného preventívneho mechanizmu

Adresa zariadenia: Medved'ov 244, 930 07 Medved'ov

Dátum vykonania návštevy: 25. - 26. január 2024

Dátum vydania správy: 26. jún 2024

Zriaďovateľ: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

01	ÚVOD	3
01.1.	SYSTEMATICKÉ NÁVŠTEVY A ICH ÚČEL	3
01.2.	PRIEBEH NÁVŠTEVY	4
02	ZHRNUTIE	5
03	MATERIÁLNE PODMIENKY	6
03.1.	UBYTOVACIE A VOLNOČASOVÉ PRIESTORY	7
03.2.	OBLEČENIE A HYGIENA	8
03.3.	STRAVA	10
03.4.	ODPORÚČANIA	10
04	ŽIVOT V ZARIADENÍ	12
04.1.	REŽIM, AKTIVITY A VYCHÁDZKY	12
04.1.1.	REŽIM	12
04.1.2.	AKTIVITY	13
04.1.3.	VYCHÁDZKY	14
04.2.	KONTAKT S VONKAJŠÍM SVETOM	16
04.3.	ODPORÚČANIA	17
05	ZAOBCHÁDZANIE SO ZAISTENÝMI CUDZINCAMI	18
05.1.	UMIESTŇOVANIE DO ODDELENÉHO REŽIMU ZAISTENIA	18
05.2.	DÔKLADNÉ OSOBNÉ PREHLIADKY	20
05.3.	ODPORÚČANIA	21
06	PROCESNÉ ZÁRUKY AKO PREVENCIA ZLÉHO ZAOBCHÁDZANIA	23
06.1.	PRÍSTUP K PRÁVNEJ POMOCI	23
06.2.	INFORMOVANIE O PRÁVACH A POVINNOSTIACH V ZARIADENÍ	27
06.3.	PODÁVANIE ŽIADANIEK A SŤAŽNOSTÍ	28
06.3.	ODPORÚČANIA	30
07	ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ	31
07.1.	PRÍSTUP K ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI A VSTUPNÉ PREHLIADKY	31
07.3.	ODPORÚČANIA	33
08	MALOLETÍ BEZ SPRIEVODU	35
09	ZÁVER	38
10	PREHĽAD ODPORÚČANÍ	39
APPENDIX		
Správa Národného preventívneho mechanizmu Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím z monitoringu vykonaného v spolupráci s Národným preventívnym mechanizmom Kancelárie verejného ochrancu práv		43

01 ÚVOD

01.1. SYSTEMATICKÉ NÁVŠTEVY A ICH ÚČEL

Od 1. mája 2023 plní verejný ochranca práv úlohy národného preventívneho mechanizmu (ďalej len „NPM“) podľa Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neludskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len “OPCAT”).¹ Na základe tohto mandátu vykonáva systematické návštevy miest, kde sa nachádzajú alebo sa môžu nachádzať osoby obmedzené na slobode. Systematické návštevy vykonávané ako súčasť NPM majú **preventívny charakter** a ich cieľ je identifikovať možné riziká zlého zaobchádzania vyplývajúce predovšetkým zo **systemových nedostatkov** tak, aby sa ich výskytu zamedzilo aj do budúcnosti.

Systematické návštevy podľa OPCAT sa vykonávajú zásadne neohlásene. Systematická návšteva NPM sa začína úvodným rozhovorom s vedením zariadenia a pokračuje súkromnými rozhovormi s osobami obmedzenými na slobode, zamestnancami zariadenia alebo inými osobami, ktoré si monitorovací tím vyberie. Monitoring taktiež zahŕňa prehliadku zariadenia, pozorovania, vyhotovovanie fotodokumentácie, analýzu vybraných spisov a záverečný rozhovor s vedením zariadenia. Všetky zdroje informácií sa krížovo kontrolujú, aby sa zabezpečilo, že zistenia sú objektívne a spoľahlivé.

Po skončení návštevy a doplnení podkladov, na základe následnej komunikácie so zainteresovanými orgánmi verejnej moci a inými aktérmi, verejný ochranca práv vydáva osobitnú správu o priebehu a výsledkoch návštevy zariadenia.² Finálnu verziu správy zašle všetkým dotknutým subjektom s lehotou na vyjadrenie, pričom očakáva, že sa k správe vyjadria a uvedú, či navrhované opatrenia akceptujú a zrealizujú, alebo navrhnú alternatívne opatrenia a možnosti ich realizácie.

Ak verejný ochranca práv odpovede považuje za dostatočné, dotknuté subjekty o tom upovedomí. V prípade potreby si môže vyžiadať vyjadrenie doplňujúceho charakteru. Ak odpovede považuje za nedostatočné, obráti sa na nadriadený orgán alebo v prípade, ak nadriadený orgán neexistuje, priamo na vládu Slovenskej republiky. O svojich zisteniach môže informovať aj verejnosť a v zariadení tiež vykonať kontrolnú návštevu. Anonymizovanú správu z návštevy zariadenia (s výnimkou mien osôb poverených vedením zariadenia), ako aj stanovisko všetkých dotknutých orgánov k zisteniam, verejný ochranca práv uverejní na svojej webovej stránke.

Záverom je potrebné uviesť, že správa neobsahuje uzatvorený výpočet problematických oblastí. Samotná skutočnosť, že niektorým oblastiam sa explicitne nevenuje, automaticky neznamená, že tieto oblasti možno považovať za bezvýhradne vyhovujúce, bez potreby akejkoľvek zmeny alebo zlepšenia, a že v budúcnosti sa verejný ochranca práv v rámci úloh NPM týmto oblastiam nebude venovať. Súčasne verejný ochranca práv upriamuje pozornosť na dynamiku vývoja medzinárodných štandardov v oblasti ochrany základných práv a slobôd. Pri ďalšej

¹ § 3 ods. 2 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov.

² § 22a ods. 1 zákona o verejnom ochrancovi práv.

návšteve zariadenia preto môže byť posúdenie konkrétnych oblastí, ako aj odporúčaní aktualizované, prípadne modifikované.

01.2. PRIEBEH NÁVŠTEVY

Neohlásená návšteva Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov (ďalej aj „ÚPZC Medveďov“ alebo „zariadenie“) sa uskutočnila v dňoch 25. až 26. januára 2024. Návštevy zariadenia sa zúčastnil verejný ochranca práv osobne a členovia monitorovacieho tímu, právničky Mag. Iur. Katarína Trnková, LL.M., Mgr. Martina Vavreková, Mgr. Nora Konrády Beliová, Mgr. Katarína Jurová a právnik Mgr. Daniel Arbet. Na návšteve sa zúčastnili aj právničky z monitorovacieho tímu Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím JUDr. Kristína Čahojová a JUDr. Jana Beličáková, sociálna pracovníčka Mgr. Michaela Vilhanová a tlmočníci z / do arabského a tureckého jazyka.

Areál ÚPZC Medveďov pozostáva z piatich budov a vonkajšieho priestoru, ktorý tvorí futbalové ihrisko a trávnatý areál, na ktorom sú rozmiestnené posilňovacie stroje a sieť na bedminton alebo volejbal. Počas monitoringu bolo v zariadení zaistených 32 cudzincov, vrátane jednej maloletej osoby. Celková kapacita zariadenia je 200 osôb. Zaistené osoby môžu byť ubytované v troch samostatných budovách – hlavná dvojposchodová budova a dve prízemné budovy, z ktorých jedna je určená na umiestňovanie žien. V centrálnej budove sa nachádzajú administratívne priestory, zdravotné stredisko s izolačnou miestnosťou, návštevná miestnosť a prijímacia miestnosť. Posledná samostatná budova slúži ako priestor na umiestnenie osôb do oddeleného režimu zaistenia, a zároveň k nej patrí aj sklad oblečenia.

Bezprostredne po príchode do ÚPZC Medveďov požiadal monitorovací tím prítomného riaditeľa zariadenia o poskytnutie súčinnosti a potrebnej dokumentácie. Monitorovací tím následne viedol osobné rozhovory s 10 náhodne vybranými cudzincami, zamestnancami zariadenia (príslušníci Policajného zboru, dočasná sociálna pracovníčka Ministerstva vnútra SR, zdravotné sestry, skladník, zamestnankyne zodpovedné za výdaj odevov, upratovačka), kontrolovali priestory a príslušné dokumenty a spisy. Monitorovací tím navštívil zdravotné stredisko, kanceláriu sociálneho pracovníka, priestory slúžiace na príjem cudzincov do zariadenia a vykonanie osobných prehliadok, ubytovacie sektory s voľnočasovými miestnosťami, priestory slúžiace na umiestnenie do oddeleného režimu zaistenia, jedáleň, kuchyňu a sklad s oblečením. V priebehu návštevy poskytol prítomný personál monitorovaciemu tímu ochotne súčinnosť, za čo ďakujeme.

02 ZHRNUTIE

Z poznatkov, ktoré verejný ochranca práv a monitorovací tím zozbierali počas návštevy ÚPZC Medveďov sme dospeli k záveru, že súčasný stav je potrebné **výrazne reformovať**. V zariadení sme zistili množstvo čiastkových problémov, ktoré nie sú v súlade s ľudskoprávnymi štandardmi, pričom ich kumulácia vytvára režim spôsobilý neprimerane zasiahnuť do práv osôb obmedzených na slobode.

Obmedzovanie základných práv musí byť zákonné, musí sledovať legitímny cieľ a musí byť primerané. Zo zistení monitorovacieho tímu však vyplýva, že obmedzovanie základných práv cudzincov tieto podmienky nie vždy spĺňalo.

Medzi hlavné problémy, ktoré sme počas návštevy identifikovali, patria reštriktívny režim s absenciou zmysluplných aktivít, nedodržiavanie zákonom stanovenej dĺžky vychádzok, nedostatok možností spojiť sa s rodinou, nedostatok informácií o možnostiach právnej pomoci a celkovo o právnom režime, ktorý sa na zaistené osoby aplikuje. Za veľmi problematické považujeme aj zistenie, že v zariadení bola počas návštevy umiestnená maloletá osoba bez sprievodu. Aj keď nám bola zo strany vedenia zariadenia po upozornení na situáciu poskytnutá súčinnosť, samotná skutočnosť, že napriek odbornému posudku lekára, ktorý určil predpokladaný vek maloletej osoby, zostala táto naďalej zaistená, je pre nás veľmi znepokojujúca. V danom prípade išlo o vážny zásah do základných ľudských práv a ohrozenie najlepšieho záujmu dieťaťa.

Rovnako upozorňujeme na nedostatočnú právnu úpravu v oblasti umiestňovania do oddeleného režimu zaistenia, nedostatočný prístup k informáciám o vnútornom poriadku zariadenia a z neho vyplývajúcich právach a povinnostiach, problematický prístup k lekárovi, ako aj zákaz nosenia vlastného oblečenia.

V závere uvádzame, že cieľom preventívnych návštev nie je neúčelné vykonanie kontroly a poukazovanie len na nedostatky v praxi a právnej úprave, ale predovšetkým identifikácia systémových problémov, navrhovanie riešení, hľadanie spoločných možností zlepšovania situácie v miestach, kde sa nachádzajú alebo môžu nachádzať osoby obmedzené na slobode a v neposlednom rade aj šírenie príkladov dobrej praxe.

Zistenie: Zariadenie celkovo pôsobí väzenským dojmom.

Vzhľadom na množstvo času, ktorý cudzinci v zariadení trávajú, majú materiálne podmienky značný vplyv na to, ako obmedzenie na slobode prežívajú. V prípade cudzineckých zariadení je potrebné zohľadniť, že cudzinci nie sú obmedzení na slobode z dôvodu spáchania trestného činu, ale ide spravidla o osoby, ktoré čakajú na administratívne vyhostenie do krajiny pôvodu alebo do inej krajiny,³ alebo na presunutie do iného štátu na základe Dublinského nariadenia,⁴ prípadne ide o cudzincov, ktorí počas zaistenia požiadali o azyl na Slovensku.

Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (ďalej „Výbor CPT“) k materiálnym podmienkam odporúča, aby cudzinci, ktorí sú zaistení na dlhšie obdobie, boli umiestňovaní v zariadeniach **špeciálne navrhnutých na tento účel**, pričom materiálne podmienky a režim zariadenia by mal byť primeraný právnej situácii cudzincov a personál riadne kvalifikovaný. Ubytovanie by malo byť primerane zariadené, čisté a v dobrom stave a ponúkať dostatočný životný priestor. Pozornosť by sa mala venovať aj usporiadaniu priestorov tak, aby čo najmenej pripomínali väzenské prostredie.⁵

Podľa slovenskej právnej úpravy zariadenie tvoria ubytovacie miestnosti vrátane sociálnej, kultúrnej a návštevných miestností a ďalší priestor, v ktorom sa štátni príslušníci tretej krajiny môžu v určenom čase voľne pohybovať, okrem štátnych príslušníkov tretej krajiny umiestnených v priestoroch zariadenia s oddeleným režimom zaistenia. Ubytovacia miestnosť je vybavená elektrickým osvetlením, stolom, stoličkami, posteľami a skrinkami na uloženie osobných vecí v počte zodpovedajúcom počtu ubytovaných štátnych príslušníkov tretej krajiny.⁶

Všeobecne možno konštatovať, že zariadenie pôsobí skôr **väzenským dojmom**. Chodba, na ktorej sú umiestnené ubytovacie miestnosti pre cudzincov, je od ostatných priestorov oddelená mrežou a pokiaľ chcú cudzinci napr. kontaktovať sociálneho pracovníka, musia na mrežu vyklopkávať a čakať, kým im niektorý z príslušníkov príde otvoriť. K väzenskému charakteru prispieva aj veľmi strohé zariadenie ubytovacích a voľnočasových priestorov, režim zariadenia a rôzne obmedzenia, ako napr. zákaz nosiť vlastné oblečenie, obmedzené možnosti kontaktu s vonkajším svetom alebo nedostatok voľnočasových aktivít, vrátane vychádzok.

³ § 77 ods. 1 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (prepracované znenie).

⁵ Extract from the 7th General Report of the CPT, CPT/Inf(97)10-part, 1997, ods. 29.

⁶ § 92 ods. 1, 2, 3 zákona o pobyte cudzincov.

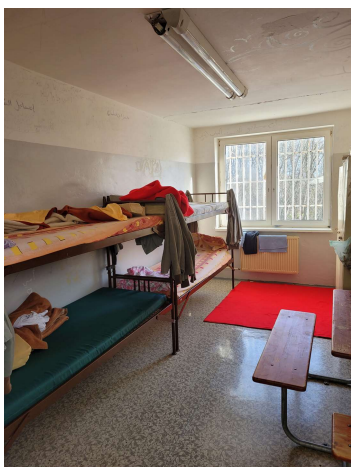
03.1. UBYTOVACIE A VOĽNOČASOVÉ PRIESTORY

Zistenie: Ubytovacie priestory sú vybavené veľmi stroho a nábytok je značne opotrebovaný.

V čase našej návštevy boli všetci cudzinci ubytovaní na druhom poschodí hlavnej ubytovacej budovy a prvé poschodie bolo prázdne. Na jednej izbe boli ubytovaní spravidla štyria cudzinci. Na izbách sa nachádzali dve kovové poschodové postele, drevený stolík s lavičkami na sedenie a kovové skrinky na osobné veci cudzincov.

Materiálny stav izieb na oboch poschodiach pôsobil už na prvý pohľad **značne opotrebované a zničené**. Asi najväčší problém predstavovali posteľné matrace, ktoré boli roztrhané a preležané a nemali umývateľný povrch. Upozorňujeme, že nehygienický stav matracov môže spôsobovať aj rôzne zdravotné problémy, alebo ich symptómy zhoršovať. Viacerí cudzinci sa sťažovali na výskyt kožných chorôb ale aj na to, že kvôli zničeným matracom majú problémy s chrbticou alebo sa im zhoršujú existujúce zranenia.

Skrinky, do ktorých si cudzinci mohli odkladať svoje osobné veci, boli uzamykateľné iba vtedy, ak si cudzinec mohol dovoliť kúpiť zámok. V tejto súvislosti pripomínáme, že Výbor CPT odporúča, aby cudzinci mali na izbách uzamykateľné skrinky.⁷ Okná v ubytovacom trakte boli dostatočne veľké a prenikalo cez ne dostatok svetla aj vzduchu. Na druhej strane sa ale niektoré okná nedali riadne otvoriť a na niektorých chýbala kľučka. Okrem izieb sa na každej chodbe nachádzali sprchy a toalety, kultúrna miestnosť a lavice so stolmi. Ako pozitívne hodnotíme, že toalety a sprchy prešli rekonštrukciou a boli v dobrom technickom stave, ako aj to, že **cudzinci sa mohli sprchovať každý deň a teplá voda** bola dostupná počas celého dňa. Sanitárne priestory sa podľa informácie od personálu upratujú každý deň a monitorovací tím počas návštevy nezaznamenal problémy s ich čistotou.

Spoločenské priestory, ktoré sa nachádzajú v ubytovacej časti, pozostávajú z kultúrnej miestnosti a telocvične a celkovo pôsobili veľmi stroho. V kultúrnej miestnosti na prvom poschodí boli iba drevené lavice a televízor, zatiaľ čo v kultúrnej miestnosti na druhom poschodí sa nachádzal iba televízor a väčšina lavíc na sedenie z nej bola odstránená. Podľa tvrdenia príslušníkov, lavice odstránili cudzinci, aby si do miestnosti mohli priniesť matrace. Domnievame sa, že ak by spoločenské miestnosti boli vybavené pohodlnejším nábytkom, mohlo by sa predísť potrebe odstraňovania pôvodného vybavenia z týchto miestností.

Na prvom poschodí sa, okrem kultúrnej miestnosti, nachádza aj športová miestnosť. Tá bola v čase našej návštevy vybavená boxovacím vakom a rebrinami. Podľa informácie od príslušníkov v nej v minulosti bol aj stolný tenis. Ten cudzinci údajne zničili, a tak ho

⁷ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Chorvátska o návšteve Chorvátska uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v dňoch 4. až 14. mája 2007, ods. 33 a 35. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-hrv-20070414-en-10>.

zariadenie muselo odstrániť a bude objednávať nový. Z telefonického rozhovoru s riaditeľom zariadenia dňa 18. apríla 2024 vyplynulo, že stôl nie je k dispozícii, pretože zariadenie naň nemá finančné prostriedky. Miestnosť sociálneho pracovníka pôsobí podstatne útulnejším dojmom, avšak tu môžu cudzinci tráviť voľný čas iba obmedzene, spravidla kvôli telefonovaniu.

Vo vonkajších priestoroch areálu zariadenia sa nachádzajú vychádzkové dvorce, ktorých súčasťou sú aj stroje na cvičenie a posilňovanie. Podľa zistení monitorovacieho tímu sú však tieto využívané iba minimálne (k tejto problematike pozri aj podkapitulu 04.1.3.). Priamo na vychádzkovom dvorci sa nenachádza žiadny samostatný prístrešok. Pred nepriaznivým počasím sa ale možno schovať pod prístreškom pred hlavnou ubytovacou budovou, ktorý je široký asi dva metre.

03.2. OBLEČENIE A HYGIENA

Zistenie: Cudzinci nesmú nosiť vlastné oblečenie. Oblečenie, ktoré dostanú od zariadenia je veľmi opotrebované, zničené a v nevhodnej veľkosti.

Za najzávažnejší problém považujeme skutočnosť, že cudzinci si **nemôžu nechať vlastné oblečenie, a to ani v prípade, že je bez nedostatkov**. Monitorovací tím zistil, že vlastné oblečenie cudzincov sa nachádza v sklade a cudzinci ho dostanú späť až keď zo zariadenia odchádzajú. Pri príchode do zariadenia sa musia povinne prezliecť do oblečenia (vrátane spodnej bielizne), ktoré im prideli zariadenie. Ide však o veľmi **opotrebované**, ak nie rovno **zničené** oblečenie, ktoré je často v **nevyhovujúcej veľkosti** alebo nevhodné pre dané ročné obdobie.

V čase našej návštevy mali cudzinci pomerne tenké oblečenie pripomínajúce pyžamo a mnohí nedisponovali žiadnou teplejšou vetrovkou. Prehliadkou skladov s oblečením sme zistili, že zariadenie má k dispozícii vetrovky, tie sú však relatívne tenké, a preto nevhodné do zimného obdobia. Zariadenie rovnako nedisponuje oblečením väčších veľkostí. Cudzinci mali obuté rôzne druhy gumových šľapiek, a v tejto obuvi chodia aj na vychádzky alebo hrajú futbal. Z rozhovoru so zamestnancom zariadenia vyplynulo, že zariadenie cudzincovi poskytne pevnú obuv iba pri jeho odchode zo zariadenia, ak vlastnú obuv nemá.

Zariadenie zákaz nosenia vlastného oblečenia odôvodňuje tým, že oblečenie cudzincov je pri príchode do zariadenia špinavé a zničené, keďže sa počas svojej cesty nachádzajú v rôznych náročných podmienkach. Hoci súhlasíme, že v niektorých prípadoch tomu tak môže byť, nemožno tento dôvod aplikovať všeobecne. Niektorí z cudzincov nám napríklad uviedli, že rodina alebo priatelia im do zariadenia poslali nové oblečenie, zariadenie im ho ale nepovolí nosiť. Toto sa nám potvrdilo aj pri návšteve skladu, kde sme videli balík, ktorý obsahoval nové oblečenie. Pri prijímaní cudzincov do zariadenia sme tiež videli, že vlastné oblečenie si nemôžu nechať ani cudzinci, ktorí boli do

zariadenia eskortovaní z iného zariadenia, napr. z Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce (ďalej len "ÚPZC Sečovce"), a to aj napriek tomu, že ich vlastné oblečenie nebolo počas prevozu nijako poškodené ani znečistené.

Preto sa domnievame, že zákaz nosenia vlastného oblečenia má čisto **bezpečnostný charakter**, t. j. sťažiť cudzincom možnosť úteku. Paušálny zákaz nosenia vlastného oblečenia v kombinácii s jeho veľmi obnoseným a zničeným stavom pôsobí na cudzincov dehonestujúco a prispieva k vzniku frustrácie a zbytočných konfliktov medzi cudzincami a zariadením. Okrem toho je takýto zákaz aj v rozpore s medzinárodnými odporúčaniami.⁸

Čo sa týka hygienických podmienok, monitorovací tím zistil, že zariadenie zamestnáva dve upratovačky, ktoré pravidelne upratujú sanitárne zariadenia, spoločné priestory a aj izby cudzincov. Túto skutočnosť hodnotíme pozitívne. Pri kontrole skladu s hygienickými potrebami sme však našli aj produkty po záruke. Išlo napr. o zubné pasty, dámske hygienické potreby a mydlá. Veľmi pozitívne hodnotíme, že zamestnanci zariadenia tento "nedostatok" odstránili ešte v ten deň a priniesli nové zubné pasty aj mydlá. Personál zariadenia nám v tejto súvislosti uviedol, že problém s expirovaným tovarom vzniká kvôli tomu, že tovar sa obstaráva centrálnе, cez Centrum podpory Ministerstva vnútra SR, pričom si zariadenie nevie presne určiť, ktoré produkty aktuálne potrebuje. Následne dochádza k tomu, že pre zariadenie sú zakúpené produkty, ktoré v danom čase nepotrebuje alebo nevie využiť, a tie následne expirujú.

Ako problematická sa tiež javí frekvencia prania erárneho oblečenia. Z rozhovorov s cudzincami a personálom zariadenia monitorovací tím NPM zistil, že erárne oblečenie sa perie v rozpätí dva týždne až jeden mesiac (príslušníci uvádzali dva až tri týždne a cudzinci tri týždne až mesiac). Postel'ná bielizeň sa mení v rovnakom intervale. Vzhľadom na to, že cudzinci dostávajú iba **jeden kus** spodnej bielizne, perú si ho v rukách sami a kým uschne, chodia bez neho. Pridelenie jedného kusu spodnej bielizne považujeme za absolútne nevhodné a sme presvedčení, že aj keby frekvencia prania erárneho oblečenia bola iba dva týždne, takýto stav predstavuje zvýšené hygienické riziko. Niektorí cudzinci sa tiež sťažovali, že množstvo toaletného papiera (1 ks na mesiac), ktorý dostávajú, im nestačí a následne si ho musia požíčovať od ostatných cudzincov.

⁸ UNHCR. Usmernenia o uplatniteľných kritériách a štandardoch týkajúcich sa zaistovania žiadateľov o azyl a alternatív k zaisteniu (2012), s. 30. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/503489533b8.html>.

03.3. STRAVA

Zistenie: Kvantita a kvalita stravy sa javia ako postačujúce. Nákupný zoznam je potrebné obohatiť o ovocie a zeleninu.

Jedáleň sa nachádza na prízemí hlavnej ubytovacej budovy. Celkovo pôsobila príjemným dojmom a podľa informácie od zástupcu riaditeľa zariadenia bola nedávno vymalovaná, čo sa aj vizuálne potvrdilo. Oceňujeme, že v jedálni sa nachádzali aj chladničky, v ktorých si cudzinci mohli skladovať vlastné potraviny. Riad si cudzinci môžu umyť pred jedálňou, prostriedky na umývanie im zabezpečuje zariadenie. V tejto súvislosti monitorovací tím nezaznamenal žiadne sťažnosti. Monitorovací tím mal tiež možnosť ochutnať jedlo poskytované cudzincom, konkrétne lekvárovú buchtu, a nemá k jej kvalite žiadne mimoriadne výhrady.

Čo sa týka kvality a kvantity stravy, zaznamenali sme viacero sťažností najmä na jej **pestrosť**. Viacerí cudzinci uviedli, že ponúkaná strava neobsahuje dostatočné množstvo **ovocia** a že si ho nemôžu kúpiť ani z vlastných prostriedkov. Monitorovací tím celkovo zaznamenal pomerne veľa sťažností na to, že nákupný zoznam obsahuje iba veľmi obmedzený počet položiek a cudzinci by uvítali, keby obsahoval napr. aj ovocie alebo sladkosti. Z vnútorného poriadku zariadenia vyplýva, že cudzinci si môžu podať žiadosť o nákup vecí osobnej potreby z vlastných finančných prostriedkov dvakrát v týždni. Za veci osobnej potreby sa považujú potraviny, hygienické potreby a ostatné veci, ako napr. poštové známky, písacie potreby, tabak, cigarety, atď. Potraviny, ktoré si cudzinci môžu podľa vnútorného poriadku zakúpiť sú: sirup, šumienka, káva, smotana do kávy, cukor, čaj, minerálna voda, pikantné korenie a instantná polievka. **Zeleninu, ovocie, mlieko a jogurt si cudzinci môžu zakúpiť iba vtedy, ak sú súčasťou lekárom predpísanej liečby. Výnimky z tohto pravidla povoľuje v odôvodnených prípadoch riaditeľ.**

Hoci sme si vedomí, že spokojnosť so stravou predstavuje do istej miery subjektívnu záležitosť, nevidíme dôvod, prečo by práve nákup ovocia mal byť podmienený medicínskou výnimkou a ovocie nemohlo tvoriť stabilnú súčasť nákupného zoznamu. Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie by mala strava dospelého človeka obsahovať minimálne 400g ovocia a zeleniny denne.⁹

03.4. ODPORÚČANIA

Pre ÚPZC Medveďov:

- Zabezpečiť pre každú zaistenú osobu zámok na skrinku. **(do 9 mesiacov)**
- Povoľiť nosenie vlastného oblečenia a v zime cudzincom poskytnúť teplejšiu obuv a teplejší odev. **(bezodkladne)**

⁹ Svetová zdravotnícka organizácia. Informačný prehľad: Zdravé stravovanie. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/healthy-diet>.

- Cudzincom vydávať minimálne tri kusy spodnej bielizne a nepoškodené oblečenie v čo najvhodnejšej veľkosti. **(do 3 mesiacov)**
- Zaradiť ovocie a zeleninu do nákupného zoznamu. **(bezodkladne)**

Pre Prezídium Policajného zboru:

- Informovať verejného ochrancu práv o prograse žiadosti zo dňa 15.11.2023 týkajúcej sa obstarania nových matracov pre zariadenie. **(bezodkladne)**

Pre Ministerstvo vnútra SR:

- Poskytnúť zariadeniu balík finančných prostriedkov, ktoré by zariadenie mohlo použiť na nakupovanie tovaru, ktorý podlieha expirácii, ako napr. zubné pasty, mydlá, atď. **(do 3 mesiacov)**.
- Alokovať dostatočné finančné prostriedky na pravidelnú obnovu opotrebovaného a zničeného zariadenia. **(do 6 mesiacov)**.

04 ŽIVOT V ZARIADENÍ

04.1. REŽÍM, AKTIVITY A VYCHÁDZKY

Zistenie: Cudzinci nemajú v ponuke takmer žiadne zmysluplné aktivity na trávenie voľného času. V zariadení je akútny nedostatok sociálnych pracovníkov. Vychádzky v zariadení sú realizované v kratšom rozsahu ako ustanovuje zákon.

04.1.1. REŽIM

Výbor CPT odporúča vnútorný režim zariadenia upraviť tak, aby podľa možností obsahoval čo najmenší počet obmedzení.¹⁰ V ÚPZC Medveďov denný režim cudzincov upravuje vnútorný poriadok, v ktorom je obsiahnutý časový rozvrh dňa. Časový rozvrh dňa udáva presné časy stravovania, vychádzok, osobného voľna či dokonca času na osobnú hygienu a upratovanie.

Pri monitoringu bolo možné v zariadení vidieť zavedený tzv. "koridorový" režim, ktorý umožňoval zaisteným osobám voľne sa pohybovať medzi jednotlivými ubytovacími miestnosťami, sanitárnymi zariadeniami a spoločenskými priestormi v rámci jednotlivých poschodí. V zmysle odporúčaní Výboru CPT by mala byť **čo najmenej obmedzená voľnosť pohybu zaistených osôb v rámci zariadenia a zaistení cudzinci by mali mať v zásade po celý deň možnosť slobodne vychádzať von na čerstvý vzduch.**¹¹

Napriek možnosti pohybovať sa voľne v rámci chodby na poschodí, režim v zariadení ÚPZC Medveďov pripomína skôr väzenský systém, ako otvorený režim. Ostatné priestory zariadenia, do ktorých cudzinci nemohli bez sprievodu príslušníkov vstupovať, boli oddelené mrežami, cez ktoré príslušníci častokrát s cudzincami komunikujú, najmä v podobe pokrikov – pokynov adresovaných cudzincom.

Na celkovú atmosféru v zariadení vplýva aj neprekonaná jazyková bariéra. V zariadení sa tlmočník vyskytuje len sporadicky, pri niektorých úkonoch. Pri rozhovore dočasná sociálna pracovníčka uviedla, že sa v zariadení vždy nájde niekto, kto vie po anglicky alebo vie slovenčinu pretlmočiť do iného jazyka. Komunikácia bez kvalifikovaného tlmočníka môže byť v mnohých prípadoch neefektívna. Ako pozitívne hodnotíme, že z rozhovoru s vedením zariadenia ako aj s jednotlivými príslušníkmi vyplynul záujem o jazykové vzdelávanie. Odporúčanie k potrebe vyčleniť finančné prostriedky na vzdelávanie príslušníkov pôsobiacich v zariadeniach pre cudzincov v anglickom jazyku sme uviedli už v správe z monitoringu NPM v ÚPZC Sečovce. V zmysle odpovede Ministerstva vnútra SR má Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru (ďalej len ÚHCP) v rámci programu Fond pre azyl, migráciu a integráciu 2021 - 2027

¹⁰ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Cudzí štátni príslušníci zadržávaní na základe legislatívy o pobyte cudzincov. Výňatok zo 7. všeobecnej správy, zverejnenej v roku 1997. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806ccce89>.

¹¹ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

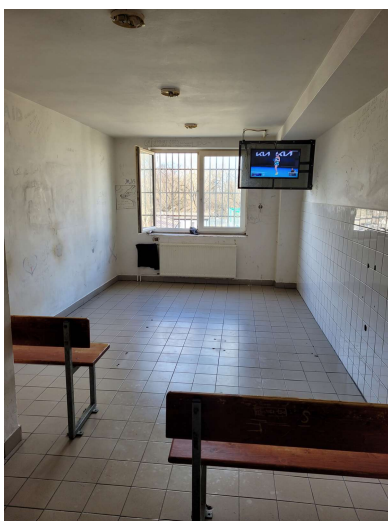
plánovanú aktivitu zameranú na jazykové vzdelávanie zamestnancov ÚHCP, pričom vyhlásenie výzvy na predkladanie žiadosti o finančný príspevok sa očakáva v septembri, resp. v októbri 2024. Ovládanie cudzieho jazyka príslušníkmi pôsobiacimi v cudzineckom zariadení považujeme za nevyhnutné pre efektívnu komunikáciu so zaistenými osobami. Situáciu v tomto smere preto budeme ďalej sledovať a priebežne sa informovať o dosiahnutom prograse.

04.1.2. AKTIVITY

Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „Podvýbor SPT“) odporúča, aby boli v zariadeniach pre cudzincov zabezpečené **primerané rekreačné, fyzické a kultúrne aktivity a aby zariadenia pre cudzincov mali priestory, ku ktorým majú zaistení cudzinci efektívny prístup a v ktorých môžu všetci cudzinci denne tráviť primeraný čas mimo svojich izieb.**¹²

Na nedostatok aktivít v zaisťovacom zariadení ÚPZC Medveďov poukázal Výbor CPT vo svojej správe o návšteve na Slovensku už v roku 2000, a tiež roku 2009. Už v tom čase zariadenie neponúkalo, okrem stolného tenisu a pozerania televízie, žiadne aktivity. Výbor CPT preto slovenským úradom odporúčal, aby podstatne rozšírili program činností v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov.¹³ Rovnaký problém monitorovací tím NPM zaznamenal aj počas systematickej návštevy v ÚPZC Sečovce v júni 2023.

Počas návštevy ÚPZC Medveďov sme zistili, že zariadenie za bežných okolností disponuje **iba jedným sociálnym pracovníkom**, ktorý je zamestnancom mimovládnej organizácie, Slovenskej humanitnej rady (ďalej len „SHR“). Jeho pôsobenie je tak naviazané na platnosť projektov. V čase našej návštevy sa **v zariadení práve z dôvodu skončenia projektu žiaden sociálny pracovník nenachádzal.**

Prácu „dočasného“ sociálneho pracovníka vykonávala zamestnankyňa Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Počas rozhovoru vedenie zariadenia uviedlo, že od februára 2024 by mal znovu začať projekt v rámci SHR, vďaka ktorému budú mať zabezpečeného sociálneho pracovníka, zdravotnú sestru aj počas víkendov, psychológa, pedagóga na slovenský jazyk (rozsah vyučovania 2x týždenne). Projekt tiež počíta s každodennou prítomnosťou právničky (doteraz 20h/týždenne). Po dodatočnom overení týchto informácií nás vedenie zariadenia informovalo, že projekt sa podarilo rozbehnúť až od začiatku apríla 2024. Z verejne dostupných zdrojov vyplýva, že zmluva medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a SHR o poskytnutí nenávratného finančného príspevku bola zverejnená na konci marca 2024, pričom zmluva nepočíta s prítomnosťou právnik. Navyše je potrebné zohľadniť, že samotná existencia zmluvy automaticky negarantuje, že uvedený personál v ten istý deň aj v zariadení začal pôsobiť.

¹² Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

¹³ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Slovenska o návšteve Slovenska uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v dňoch 24. marca až 2. apríla 2009, ods. 39. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-svk-20090324-en-17>.

Úlohu sociálneho pracovníka v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov považujeme za nezastupiteľnú. Pri práci s cudzincami je dôležité zamerať sa na kontinuálnu sociálnu prácu, budujúcu dôveru prostredníctvom pravidelného vzájomného kontaktu v rámci zariadenia. Prostredníctvom sociálneho pracovníka dochádza k zabezpečeniu celého radu činností týkajúcich sa bežného dňa a základných potrieb zaistených cudzincov (vybavovanie žiadaniek a nákupov, zabezpečenie kontaktu s rodinou zaistených osôb, sprostredkovanie informácií, právnej pomoci, atď.). Dočasne zastupujúca sociálna pracovníčka však, podľa zhodných tvrdení cudzincov, do zariadenia chodí len raz za týždeň a vybavuje iba žiadanky ohľadom telefonovania.

Dočasná sociálna pracovníčka nevedela pre nedostatok dokumentácie a pre jej krátke pôsobenie v zariadení poskytnúť monitorovaciemu tímu veľa informácií ohľadom aktivít v uplynulom období. Z rozhovorov so zaistenými osobami monitorovací tím zistil, že **nedostatok aktivít na trávenie času počas dňa predstavuje pre niektorých cudzincov skutočný problém.** Z vnútorného poriadku ÚPZC Medveďov vyplýva, že časový rozvrh dňa cudzinca pozostáva z prevažnej časti (okrem času určeného na osobnú hygienu, raňajok, obeda a večere) len z osobného voľna. **Z tohto dôvodu možno považovať za obzvlášť dôležité, aby zariadenie ponúkalo zaisteným cudzincom možnosť zmysluplne vyplniť voľný čas.**

Zaistení cudzinci počas rozhovorov zhodne uvádzali, že po raňajkách a fajčení pred vchodom do ubytovacej budovy trávia deň už len na svojich izbách. Niektorí chodia sledovať televíziu do spoločenskej miestnosti, alebo si vypožičajú knihy. Cudzinci majú k dispozícii na sledovanie voľne dostupné satelitné stanice v rôznych svetových jazykoch. V spoločenskej miestnosti sú však len tvrdé lavice, na ktorých nevydržia dlho sedieť a knihy z knižnice sú častokrát len v angličtine, prípadne obsahovo nezaujímavé. Z rozhovorov tiež vyplynulo, že na multifunkčné ihrisko v areáli zariadenia cudzinci nechodia. Keď bolo vonku lepšie počasie, niektorí cudzinci zvykli hrať futbal (na otázku v akej obuvi futbal hrali, zhodne odpovedali, že v šľapkách, ktoré nosia aj vo vnútri zariadenia).

Považujeme za poľutovaniahodné, že za 14 rokov od návštevy Výboru CPT, sa v tejto oblasti prakticky nič nezmenilo. Nedostatok fyzických a intelektuálnych aktivít je potrebné vnímať v kontexte maximálnej novej dĺžky zaistenia, ktorá môže podľa zákona o pobyte cudzincov dosiahnuť až 18 mesiacov.¹⁴ Tak dlhé obdobie môže mať nepochybne veľmi negatívny dopad na psychickú pohodu a celkové zdravie cudzincov. Tento stav považujeme za neprípustný.

04.1.3. VYCHÁDZKY

Podvýbor SPT v správe adresovanej Bulharsku kritizoval zariadenie na zaistenie cudzincov, v ktorom bolo pri monitoringu zistené, že niektorí cudzinci nevyšli zo zariadenia von na čerstvý vzduch až po dobu deviatich dní.¹⁵ **Pri neohlásenej návšteve v ÚPZC Medveďov,**

¹⁴ § 88 ods. 4 zákona o pobyte cudzincov.

¹⁵ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návštev a Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a

niektorí cudzinci tvrdili, že vychádzku nemali dlhšie ako dva mesiace.

Z vyjadrení cudzincov počas rozhovorov zhodne vyplývalo, že von chodia iba raz denne. Túto „vychádzku“ však tvorí iba **pár minútové postávanie pred dvermi jedálne, spojené s fajčením**. Vychádzka je realizovaná hneď po raňajkách, kedy nemôžu byť cudzinci na izbách, pretože v nich prebieha upratovanie. Túto skutočnosť sa podarilo potvrdiť aj počas rozhovorov s príslušníkmi zariadenia.

Príslušníci tiež uvádzali, že cudzinci nemali o vychádzky záujem, pretože bola vonku zima. Tento argument považujeme za realistický, avšak súčasne je potrebné dodať, že viacerí cudzinci uviedli, že by o vychádzky mali záujem, pokiaľ by dostali teplejšie bundy a vhodnú obuv. Rovnako považujeme za potrebné uviesť, že z monitorovacej činnosti vyplynulo, že ďalším dôvodom nedodržiavania stanovených vychádzok môže byť nedostatočný počet personálu. V rámci rozhovorov totiž cudzinci tvrdili, že pred nejakým časom boli vychádzky úplne zakázané z dôvodu veľkého počtu cudzincov v zariadení a naopak, keď v zariadení vypomáhali vojaci, na vychádzky mohli chodiť častejšie.

Počas rozhovorov s príslušníkmi a inými zamestnancami sa nepodarilo zistiť, prečo sa nevyužíva multifunkčné ihrisko v areáli. Monitorovací tím ho nevidel v prevádzke ani počas vykonanej návštevy. Napriek tomu, že monitoring zariadenia prebiehal v januári, v chladnom počasí, na multifunkčnom ihrisku sa nachádzajú aj prístroje na cvičenie, pri ktorých využívaní sa osoba zahreje tak, že by jej nemalo prekážať ani studené počasie.

V zmysle vnútroštátnej úpravy majú zaistení cudzinci právo na dve denné vychádzky vo vymedzenom priestore, pričom každá má trvať najmenej hodinu.¹⁶ Z vnútorného poriadku zariadenia vyplýva, že v rozvrhu dňa je na vychádzky na čerstvom vzduchu pre cudzincov zaradených do jednotlivých ubytovacích blokov vyčlenená hodina pred obedom a hodina po obede. Domáca právna úprava, ako aj vnútorný poriadok zariadenia, idú v tomto smere nad rámec medzinárodných štandardov, čo oceňujeme. Žiaľ z monitoringu vyplynulo, že **možnosť dvojhodinovej vychádzky denne je iba teoretická, na papieri**.

Postupom, pri ktorom nemajú cudzinci takmer vôbec možnosť realizovať vychádzky na čerstvom vzduchu, dochádza nie len k nerešpektovaniu medzinárodných štandardov, ale aj k porušovaniu zákona o pobyte cudzincov. Obmedzovanie vychádzok je navyše potrebné vnímať ako dlhodobý problém, vyskytujúci sa v tomto type zariadení. Výbor CPT v správe o návšteve na Slovensku už v roku 2000 zdôrazňoval potrebu zaistiť, aby režimové aktivity zahŕňali aj pohyb vonku **a opakovane v roku 2009 navrhol prijať okamžité opatrenia na zaistenie toho, aby mali osoby zaistené v ÚPZC Medveďov možnosť pohybu vonku aspoň jednu hodinu denne**.¹⁷ V rámci systematickej návštevy uskutočnenej v roku

pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

¹⁶ § 96 ods. 1 zákona o pobyte cudzincov.

¹⁷ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Slovenska o návšteve Slovenska uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie

2023 v ÚPZC Sečovce monitorovací tím zaznamenal vo vzťahu k vychádzkam rovnakú situáciu. **Ide teda o systémový problém, s potrebou okamžitého riešenia.**

04.2. KONTAKT S VONKAJŠÍM SVETOM

Zistenie: Cudzincom sú mobilné telefóny odoberané automaticky, bez vyhodnotenia individuálneho rizika. Zo zariadenia nie je možné realizovať zákonné právo na odosielanie písomnosti.

Medzinárodné štandardy stanovujú, že **zaisteným osobám by mala byť poskytnutá možnosť udržiavať zmysluplné kontakty s vonkajším prostredím a zabezpečený pravidelný prístup k telefónu alebo k ich mobilným telefónom.**¹⁸

Dočasne zastupujúca sociálna pracovníčka počas rozhovoru uviedla, že cudzincov aktívne sama oslovuje kvôli telefonovaniu. Cudzinci môžu telefonovať buď zo svojho vlastného mobilného telefónu (ten im je vydaný zo skladu na základe žiadosti podanej spravidla deň vopred), alebo z dvoch tabletov, ktoré majú k dispozícii. Cudzinci telefonujú v miestnosti sociálneho pracovníka, maximálne traja naraz.

Monitorovací tím NPM počas návštevy zistil, že cudzincom sú hneď po zaistení ich mobilné telefóny odobraté. Mobilné telefóny sú, podľa príslušníkov zariadenia, cudzincom odoberané z bezpečnostných dôvodov,¹⁹ a tiež na základe skutočnosti, že by si ich cudzinci navzájom kradli. Ustanovenia o možnosti odoberania nebezpečných predmetov nemožno, podľa nášho názoru, vykladať tak, že umožňujú automatické odoberanie mobilných telefónov. **Verejný ochranca práv už v správe z návštevy NPM v ÚPZC Sečovce vyjadril názor, že je potrebné vykonávať individualizované posúdenie potreby odobratia mobilného telefónu alebo výrazne zefektívniť proces jeho vydávania zo skladu tak, aby sa cudzinec mohol k svojmu mobilnému telefónu dostať bezodkladne po vypísaní žiadanky.** Aj podľa medzinárodných štandardov by mali mať cudzinci zabezpečený pravidelný prístup k telefonovaniu.²⁰

Zo zoznamu telefonátov za posledný mesiac vyplynulo, že cudzinci **môžu prostredníctvom tabletu alebo prostredníctvom vlastných mobilov telefonovať raz za týždeň.** Túto informáciu potvrdili aj cudzinci. V rozhovoroch uvádzali, že môžu telefonovať v časovom rozsahu 15 až 20 minút. Viacerí cudzinci túto dĺžku hovoru pokladali za krátku a prijali by možnosť telefonovať aspoň 2x do týždňa. Sme presvedčení, že stanovená frekvencia telefonovania je nedostatočná.

mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v dňoch 24. marca až 2. apríla 2009, ods. 39. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-svk-20090324-en-17>.

¹⁸ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Srbska a Čiernej hory o návšteve Srbska a Čiernej hory uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania dňa 16. až 28. septembra 2004, ods. 78. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-scg-20040916-en-27>.

¹⁹ § 100 ods. 1 a 3 zákona o pobyte cudzincov.

²⁰ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Srbska a Čiernej hory o návšteve Srbska a Čiernej hory uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania dňa 16. až 28. septembra 2004, ods. 78. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-scg-20040916-en-27>.

Chápeme, že v prípade veľkého počtu cudzincov v zariadení môže byť náročné zariadiť telefonovanie viackrát do týždňa. V prípade nižšieho počtu cudzincov, tak ako tomu bolo napr. počas našej návštevy, však nevidíme dôvod, aby im telefonovanie nebolo umožnené častejšie.

Z rozhovorov s cudzincami a z monitoringu ďalej vyplynulo, že v zariadení sa na stene chodby nachádza telefónny automat, cez ktorý je možné prijímať hovory, nie však niekomu zavolať. **Keď bol v zariadení zaistený vyšší počet osôb, telefónne linky zvykli byť preťažené, vypadával signál a nie každý sa k telefonovaniu dostal. Niektorí cudzinci uviedli, že nemohli volať aj niekoľko týždňov.** Problémom volania cez spoločný telefón je aj cena hovorov, ktoré si, podľa mnohých cudzincov, ich známi nemôžu dovoliť. Preto telefonujú len veľmi krátko.

Z ustanovení zákona o pobyte cudzincov vyplýva, že **medzi práva zaistených cudzincov patrí aj odosielanie písomností na vlastné náklady.**²¹ K listovej korešpondencii cudzinci zhodne uvádzali, že **listy môžu do zariadenia prijímať, ale nemôžu ich odosielať. Takéto porušovanie zákona o pobyte cudzincov je potrebné označiť ako neprípustné.**

04.3. ODPORÚČANIA

Pre ÚPZC Medveďov:

- Zabezpečiť zaisteným osobám viac rôznorodých aktivít a pravidelne ich informovať o ich ponuke prostredníctvom sociálneho pracovníka a nástieniek. **(priebežne)**
- Zabezpečiť vychádzky na čerstvom vzduchu minimálne v rozsahu stanovenom zákonom o pobyte cudzincov. **(bezodkladne)**
- Umožniť zaisteným osobám pravidelný prístup k ich mobilným telefónom. **(priebežne)**
- Umožniť zaisteným osobám odosielať písomnosti. **(bezodkladne)**

Pre Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky:

- Navýšiť počet sociálnych pracovníkov tak, aby bol v zariadení prítomný každý deň (ideálne aj počas víkendov) aspoň jeden sociálny pracovník. **(do 3 mesiacov)**
- Zariadeniu poskytnúť finančné prostriedky na nákup tabletov alebo na zavedenie kioskov. **(do 12 mesiacov)**
- Zasielať verejnému ochrancovi práv výkazy prác sociálneho pracovníka, psychológa a výkazy činností vzdelávacích aktivít v zariadení za každý štvrtrok. **(priebežne)**

Pre ÚHCP:

- Interným predpisom upraviť konkrétne dôvody, na základe ktorých bude možné zaistenej osobe odobrať mobilný telefón. **(do 9 mesiacov)**

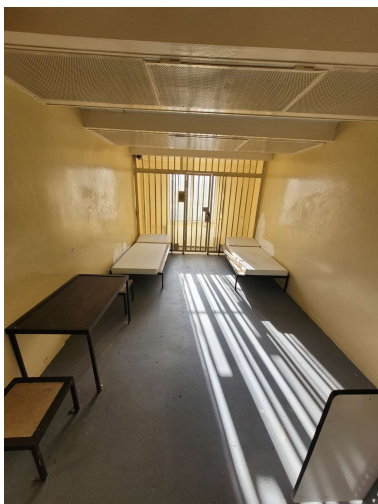
²¹ 97 ods. 1 zákona o pobyte cudzincov.

05 ZAOBCHÁDZANIE SO ZAISTENÝMI CUDZINCAMI

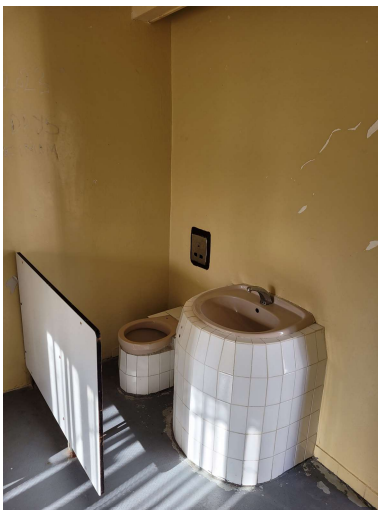
Článok 3 Európskeho Dohovoru o ľudských právach (ďalej len „Dohovor“) patrí medzi kľúčový pilier ochrany ľudských práv. Zákaz mučenia a iného neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania je absolútny a nepodlieha žiadnym výnimkám. Platí vždy, bez ohľadu na konkrétne okolnosti prípadu alebo na to, kto je obeťou a kto páchatelom. Zákaz sa vzťahuje na všetky formy mučenia a neľudského zaobchádzania, vrátane fyzického aj psychického násillia, ponižovania, vyhrážok a zastrasovania a uplatňuje sa na všetky osoby bez diskriminácie.

Veľmi pozitívne hodnotíme, že počas vykonanej návštevy neboli od zaistených cudzincov vyslovené žiadne sťažnosti, či už na fyzické alebo na psychické násillie zo strany zamestnancov zariadenia. Väčšina cudzincov sa vyjadrila, že príslušníci sa ku nim správajú dobre.

05.1. UMIESTŇOVANIE DO ODDELENÉHO REŽIMU ZAISTENIA

Zistenie: Nedostatočná informovanosť cudzinca o dôvodoch jeho umiestnenia do oddeleného režimu zaistenia, potreba úpravy materiálnych podmienok a nevyhovujúca právna úprava tohto režimu v zákone o pobyte cudzincov.

Umiestnenie osoby do izolácie spočíva v oddelenom umiestnení osoby do samostatného priestoru na čas dlhší ako 22 hodín denne. V podmienkach útvarov policajného zaistenia pre cudzincov ide o umiestnenie do tzv. **oddeleného režimu zaistenia** (ďalej len „ORZ“). Priestor pre ORZ tvorí ubytovacia miestnosť, ktorá je uzamykateľná len z vonkajšej strany a je vybavená aj oddeleným sanitárnym zariadením a signalizačným zariadením. V zásade teda ide o miestnosť, ktorá vyzerá ako väzenská cela. Súčasťou priestoru pre ORZ je aj vyhradené miesto určené na vychádzky.²²

Podľa Asociácie na prevenciu mučenia (ďalej len „APT“), by sa izolácia mala, s ohľadom na preukázateľný škodlivý vplyv na fyzické a duševné zdravie osôb, využívať len **výnimočne**. Dotknuté osoby by mali podliehať supervízii a mali by byť do takéhoto priestoru umiestnené len na striktno vymedzený čas. Podľa pravidiel Nelsona Mandelu by doba umiestnenia nemala presahovať 15 po sebe nasledujúcich dní²³. Podľa Podvýboru SPT by doba izolácie nemala presiahnuť 14 dní a všetky takéto prípady by mali podliehať nezávislému preskúmaniu. Okrem týchto odporúčaní Podvýbor SPT vyzdvihuje dôležitosť prístupu izolovaných osôb obmedzených na osobnej slobode k primeranej zdravotnej starostlivosti, vzdelávaniu a sociálnym aktivitám.²⁴ Deti,

²² § 93 ods. 2 a 3 zákona o pobyte cudzincov.

²³ Pravidlá OSN o minimálnych štandardoch pre zaobchádzanie s väznenými osobami (Pravidlá Nelsona Mandelu). Pravidlo 45, ods. 1. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-book.pdf.

²⁴ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Švajčiarska uskutočnená v dňoch 27. januára až 7. februára 2019:

osoby s mentálnym postihnutím, tehotné a dojčiace ženy, alebo ženy zaistené so svojimi deťmi, by sa do izolácie umiestňovať nemali.²⁵ Podľa Výboru CPT je pri umiestňovaní osôb do ORZ potrebné dodržiavať procesné záruky,²⁶ ako je informovanosť,²⁷ dokumentácia²⁸ a uvádzanie dôvodov.²⁹

Počas návštevy nám boli vyhotovené kópie “Príkazov na umiestnenie cudzinca do priestorov oddeleného režimu zaistenia” za obdobie posledných šesť mesiacov. Z predložených podkladov bolo zistené, že cudzinci nie sú do ORZ umiestňovaní rutinne, keďže v predmetnom období boli realizované len dve takéto umiestnenia, celkovo štyroch osôb. **Takúto prax, kedy je izolovanie osoby využívané len ako prostriedok „ultima ratio”, veľmi oceňujeme.**

Čo sa týka obsahovej stránky, formulár príkazu na umiestnenie cudzinca do ORZ vykazuje isté nedostatky, ktoré by mohli byť upravené. V súčasnosti riaditeľ zariadenia len vyjadří súhlas s umiestnením cudzinca bez bližšieho objasnenia konkrétnych dôvodov. Formulár taktiež neinformuje cudzinca o možnostiach, ako sa môže proti takémuto rozhodnutiu brániť. Zároveň chýba informácia o bezodkladnom informovaní prokurátora o umiestnení cudzinca do ORZ. Tiež by bolo vhodné vo formulári uviesť, akým spôsobom a kedy bolo rozhodnutie cudzincovi oznámené a či bol prítomný aj tlmočník. Spoločne s príkazmi nám boli odovzdané aj úradné záznamy, v ktorých je detailne opísané správanie predchádzajúce umiestneniu cudzinca do ORZ spoločne s informáciou, že bol o umiestnení vyrozumieť príslušný prokurátor. Navrhujeme, aby sa detailnejšie zdôvodnenie spoločne s informáciou o vyrozumení prokurátora, premietlo rovnako aj do samotného príkazu, ktorý bude pretlmočený cudzincovi.

Je dôležité poznamenať, že Výbor CPT vo svojej správe z návštevy Slovenska v roku 2009 rovnako kritizoval, že ORZ nemá stanovené **časové obmedzenie** a chýba mu **procesný postup** zaručujúci ochranu práv umiestnených osôb. Okrem toho poukázal Výbor CPT na neexistenciu právnej úpravy upravujúcej umiestnenie do ORZ, ako aj na absenciu záruk ochrany práv a sťažostného mechanizmu pre osoby v ňom umiestnené.³⁰

V tejto súvislosti je potrebné dodať, že ÚPZC Medved'ov má vo vnútornom poriadku lehotu umiestnenia do ORZ ohraničenú maximálne 14 dňami v prípade, ak je dôvodná obava, že cudzinec ohrozí účel zaistenia prípravou útoku, pokusom o útek alebo útekom z objektu. Túto skutočnosť hodnotíme veľmi pozitívne. Na druhej strane

odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

²⁵ Združenie pre predchádzanie mučeniu (APT). Samovázba (cit. 2.4.2024). Dostupné z:

<https://www.apr.ch/knowledge-hub/dfd/solitary-confinement>.

²⁶ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

²⁷ Informovanie by malo byť realizované v jazyku, ktorému cudzinec rozumie. Dotknutému cudzincovi by mala byť odovzdaná kópia rozhodnutia o jeho umiestnení do izolácie a mal by byť poučený o možnostiach odvolania proti tomuto rozhodnutiu.

²⁸ Umiestnenie cudzinca do izolácie by malo byť dôkladne zaznamenané v úradných záznamoch a v osobitnom registri. Záznamy by mali obsahovať dátum a čas umiestnenia a ukončenia izolácie, dôvody umiestnenia do izolácie a akékoľvek iné relevantné informácie.

²⁹ Rozhodnutie o umiestnení do izolácie by malo vždy obsahovať konkrétny popis udalosti, ktorá mu predchádzala a malo by v ňom byť jasne uvedené prečo v danej situácii nebolo v záujme zabezpečenia poriadku a bezpečnosti účelne využiť niektoré z menej invazívnych opatrení.

³⁰ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Slovenska o návšteve Slovenska uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v dňoch 24. marca až 2. apríla 2009, ods. 42. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-svk-20090324-en-17>.

ale považujeme za veľmi problematické, že umiestňovanie do ORZ, vrátane maximálnych lehôt a opravných prostriedkov nie je riadne upravené v zákone o pobyte cudzincov. Uvedené nedostatky boli riešené v rámci medzirezortného pripomienkového konania k novele zákona o pobyte cudzincov vo februári 2024. Ministerstvo vnútra SR na rozporovom konaní avizovalo také zmeny zákona, že umiestnenie zaisteného v priestore s ORZ nebude trvať dlhšie ako 14 dní. Ak však naďalej pretrvávajú dôvody, na základe ktorých je potrebné umiestniť zaisteného štátneho príslušníka tretej krajiny v priestore s ORZ dlhšie ako 14 dní, najneskôr deň pred uplynutím lehoty zariadenie oznámi prokurátorovi predĺženie umiestnenia zaisteného štátneho príslušníka tretej krajiny v priestore s ORZ, spolu s uvedením konkrétnych dôvodov predĺženia. V časti účinnej procesnej obrany voči rozhodnutiu bolo zo strany Ministerstva vnútra SR komunikované, že súčasnú legislatívu považujú za dostatočnú. Umiestnenie zaisteného cudzinca do ORZ je bezodkladne oznamované príslušnému prokurátorovi, ktorý plní úlohy na úseku dozoru nad legálnosťou takéhoto umiestnenia. Oceňujeme snahu o implementovanie našich odporúčaní, trváme však aj naďalej na potrebe zakotvenia povinnosti uvádzať v rozhodnutiach o umiestnení do izolácie dostatočne individualizované a konkretizované odôvodnenia, ako aj na zakotvení maximálnej lehoty umiestnenia v rozsahu 14 dní (bez možnosti predĺženia) a efektívnejšej procesnej obrany voči rozhodnutiu riaditeľa o umiestnení do ORZ.

Vo vzťahu k materiálnym podmienkam v priestoroch vyhradených pre ORZ bolo počas prieskumu zistené, že priestor sa nachádza mimo hlavného areálu, v osobitnej budove. ORZ tvoria dve miestnosti, pričom v každej je možné ubytovať dve osoby. V miestnosti sa nachádza aj umývadlo a toaleta, ktorá je oddelená nízkym paravánom. Domnievame sa, že ak by bolo potrebné umiestniť dve osoby v rámci jedného priestoru, výška paravánu by nemusela na zachovanie súkromia postačovať. Z kohútika tiekla iba studená voda. Do miestnosti preniká svetlo cez okno, na ktorom je ale umiestnená nejaká forma clony. Keďže počas našej návštevy svietilo slnko, miestnosť bola osvetlená dostatočne. V prípade horšieho počasia by však mohol byť, v dôsledku umiestnenej clony, prístup k dennému svetlu nedostatočný. Zabudovaný tiesňový hlásič vydával po jeho odskúšaní škripajúce zvuky. Navrhujeme zabezpečiť jeho bezchybné fungovanie. K priestorom ORZ je pričlenený aj vychádzkový dvorec, ktorý sa svojou rozlohou javil ako dostatočný.

05.2. DÔKLADNÉ OSOBNÉ PREHLIADKY

Zistenie: Spôsob vykonávania dôkladných osobných prehliadok nie je zjednotený. Niektorí príslušníci ju vykonávajú dvojkrokovu, iní nie.

Dôkladné osobné prehliadky vykonávané počas obmedzenia osobnej slobody osôb nie sú, samé o sebe, v rozpore s článkom 3 Dohovoru v prípade, ak sú vykonávané vhodným spôsobom, sledujúc legitímny účel a rešpektujú ľudskú dôstojnosť.³¹ V prípade, ak by absentoval

³¹ ESLP. Príručka o judikatúre Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Práva väznených osôb. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Prisoners_rights_ENG.

dôvod vykonania prehliadky spočívajúci v záujme na ochrane bezpečnosti a v prevencii kriminality alebo porušovania poriadku, mohli by vyvstať otázky o jej legitimitě.³² Vykonávanie prehliadok bez jasného a jednoznačného právneho základu môže predstavovať porušenie práva na ochranu súkromia.³³ Prehliadky tohto charakteru by sa nikdy nemali vykonávať rutinne a plošne, bez prítomnosti individualizovaného rizika.

Počas návštevy ÚPZC Medveďov sa niektorí členovia monitorovacieho tímu NPM zúčastnili pri prijímaní osôb do zariadenia, pričom bolo zistené, že v rámci prijímania do zariadenia musia cudzinci absolvovať dôkladnú osobnú prehliadku zahŕňajúcu vyzlečenie donaha.

Priestor na realizáciu osobných prehliadok sa nachádza v miestnosti, kde sa vykonáva prijímanie osôb do zariadenia. Priestor je od zvyšku miestnosti oddelený paravánom. Počas osobnej prehliadky cudzinca boli v miestnosti prítomní traja príslušníci. Za paravánom ho však prehliadal iba jeden z príslušníkov, ktorý prehliadku realizoval šetrnejšou dvojkrokovou metódou. Členovia monitorovacieho tímu si ale všimli, že keď sú otvorené dvere do miestnosti, kde sa osobná prehliadka vykonáva, je možné od dverí vidieť aj za paraván, t. j. na vyzlečeného cudzinca, pretože otvor, ktorým sa za paraván vchádza, sa nachádza priamo oproti dverám. Toto môže predstavovať problém v prípade, ak na chodbe pred miestnosťou čakajú na prijatie ďalší cudzinci. Vzhľadom na tieto zistenia odporúčame, aby počas vykonávania osobnej prehliadky, boli dvere do miestnosti vždy zatvorené.

Zákon o pobyte cudzincov povinnosť vyzliekať sa pri prehliadke neustanovuje,³⁴ pričom takýto postup nie je dôkladne upravený ani v žiadnom z interných predpisov. Rovnako z rozhovorov s príslušníkmi a zaistenými cudzincami, ako aj priamo z pozorovania vyplynulo, že postup vykonávania prehliadok **nie je jednotný**, t. j. niektorí príslušníci aplikujú šetrnejšiu, dvojkrokovú metódu, iní nie.

V prípadoch, kedy je z bezpečnostných dôvodov nevyhnutné vykonanie dôkladnej osobnej prehliadky, odporúčame postup príslušníkov zjednotiť a zaviesť šetrnejšiu, dvojkrokovú metódu. Pri tejto metóde by bola zaistená osoba požiadaná, aby si najprv dala dole vrchný diel oblečenia a následne spodný diel. Týmto spôsobom by sa minimalizovala potreba úplného vyzlečenia, a zároveň by sa zachovala potrebná úroveň bezpečnosti.³⁵

05.3. ODPORÚČANIA

Pre ÚPZC Medveďov:

- V príkaze o umiestnení do izolácie uviesť konkrétne dôvody, na základe ktorých došlo k umiestneniu a údaj o informovaní prokurátora. **(priebežne)**

³² Van der Ven proti Holandsku, rozsudok zo dňa 4. mája 2003, č. 50901/99.

³³ Khan proti Spojenému Kráľovstvu, rozsudok zo dňa 12. mája 2020, č. 35394/97.

³⁴ § 100 zákona o pobyte cudzincov.

³⁵ Združenie pre predchádzanie mučeniu (APT). Telesné prehliadky (cit. 31.10.2023). Dostupné z: <https://www.apr.ch/knowledge-hub/dfd/body-searches>.

- V priestore s oddeleným režimom zaistenia zvýšiť zástenu, zabezpečiť prítok teplej vody, dostatočný prísun denného svetla a fungovanie tiesňového hlásiča. **(do 6 mesiacov)**
- Príkazom riaditeľa zjednotiť vykonávanie dôkladných osobných prehliadok dvojkrokovou metódou. **(do 3 mesiacov)**
- V miestnosti určenej na prijímanie cudzincov počas vykonávania osobných prehliadok zatvárať dvere alebo umiestniť paraván takým spôsobom, aby cudzinca nebolo možné nijako vidieť. **(bezodkladne)**

Pre Prezídium Policajného zboru:

- Zakotviť v internom predpise vykonávanie osobných prehliadok šetrnejšou, dvojkrokovou metódou. **(do 9 mesiacov)**
- V Nariadení Prezídia Policajného zboru č. 98/2018 zakotviť povinnosť informovať cudzinca o umiestnení do oddeleného režimu zaistenia v jazyku, ktorému rozumie, ako aj povinnosť túto skutočnosť zaznamenať v príkaze a uviesť v ňom možnosti procesnej obrany.³⁶ **(do 3 mesiacov)**

Pre Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky:

- Legislatívne stanoviť maximálnu dobu 14 dní (bez možnosti predĺženia), počas ktorej môže byť zaistený cudzinec umiestnený do oddeleného režimu zaistenia, ako aj povinnosť v rozhodnutiach o umiestnení do izolácie uvádzať dostatočne individualizované a konkretizované odôvodnenia. **(do 9 mesiacov)**
- V legislatíve vhodne upraviť možnosti, ktorými sa môže zaistený cudzinec umiestnený do oddeleného režimu zaistenia voči rozhodnutiu, resp. voči príkazu riaditeľa brániť. **(do 9 mesiacov)**

³⁶ Zo strany ÚPZC Sečovce vo vzťahu k odporúčaniam zo Správy z monitoringu NPM nám bolo k návrhu, aby bol cudzinec o umiestnení do izolácie a možnostiach, ako sa voči takémuto príkazu procesne brániť preukázateľne poučený v jazyku, ktorému rozumie odpovedané, že takýto postup nie je možné realizovať zo strany ÚPZC Sečovce, pretože Nariadenie Prezídia Policajného zboru č. 98/2018 to neumožňuje a je potrebná úprava predmetného nariadenia.

06 PROCESNÉ ZÁRUKY AKO PREVENCIA ZLÉHO ZA OBCHÁDZANIA

Zaistení cudzinci by mali byť bezodkladne, prístupným spôsobom a v jazyku, ktorému rozumejú, informovaní o ich osobnej situácii, vrátane právneho statusu. Súčasne by mali byť efektívne informovaní o možnostiach pomoci a podpory, o ich právach a povinnostiach, o dôsledkoch nedodržiavania predpisov a o dostupných opravných prostriedkoch. Podvýbor SPT predovšetkým odporúča, aby zmluvný štát alokoval potrebné finančné a ľudské zdroje na zabezpečenie tlmočníkov kvalifikovaných pracovať s úradmi a cudzincami v zariadení.³⁷

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) napr. konštatoval, že v súlade s čl. 5 ods. 2 Dohovoru by mala byť každá osoba obmedzená na slobode informovaná ľudským, jednoduchým spôsobom a v jazyku, ktorému rozumie, o právnych a faktických dôvodoch takéhoto obmedzenia. Len v takom prípade sa takáto osoba vie brániť voči rozhodnutiu, ktorým jej bola obmedzená sloboda a prípadne aj namietat' jeho nezákonnosť.³⁸ Podvýbor SPT v tejto súvislosti ďalej odporúča zaviesť účinné postupy, prostredníctvom ktorých budú cudzinci zrozumiteľne poučení aj o možných dôsledkoch neposkytnutia spolupráce z ich strany.³⁹

06.1. PRÍSTUP K PRÁVNEJ POMOCI

Zistenie: Informácie na nástenkách sú neaktuálne, neúplné a nezrozumiteľné. Cudzinci sú nedostatočne informovaní o dôvodoch a dĺžke zaistenia a dostupnosti právnej pomoci.

Prístup osôb obmedzených na slobode k právnej pomoci je kľúčový pre možnosť efektívneho napĺňania ich práv v administratívnych konaniach, ako aj pre prevenciu zlého zaobchádzania. Právo na právneho zástupcu má byť zaručené už od prvotného okamihu obmedzenia osobnej slobody a stretnutia majú vždy prebiehať bez prítomnosti tretích osôb.⁴⁰

Zaistené osoby majú byť informované o ich práve kontaktovať právnika podľa vlastného výberu, zastupiteľský úrad, medzinárodné organizácie alebo mimovládne organizácie. V tomto ohľade by im mala byť

³⁷ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

³⁸ ESLP. Sprievodca judikatúrou Európskeho dohovoru o ľudských právach: Prísťahovalectvo (2022).

Dostupné z:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Immigration_ENG.

³⁹ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená v dňoch 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

⁴⁰ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Prístup k právnej pomoci ako prostriedok prevencie zlého zaobchádzania. Výňatok z 21. všeobecnej správy CPT zverejnenej v r. 2011. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806ccd25>.

poskytnutá zo strany zariadenia pomoc a súčinnosť.⁴¹ Podvýbor SPT v reakcii na návštevu Bulharska v r. 2021 konštatoval, že nedostatok informácií môže zaisteným osobám spôsobovať úzkosť, prehĺbiť pocity beznádeje a neistoty.⁴²

Počas návštevy v zariadení sa monitorovací tím NPM pýtal zaistených osôb, ako aj zamestnancov zariadenia na prístup k právnej pomoci. Zameril sa pritom na právnu pomoc v konaniach o zaistení, v konaniach o vyhostení a v azylových konaniach. Pri monitoringu príjmu cudzinca do zariadenia monitorovací tím NPM zistil, že v rámci tohto úkonu musí cudzinec podpísať niekoľko dokumentov, pričom mu je poskytnutý veľmi krátky čas na ich preštudovanie. Príslušníci cudzinca v zásade iba inštruujú, kde má dokumenty podpísať a následne ho odvádzajú do ubytovacej časti.

Jedným z takto podpísovaných dokumentov je aj poučenie o možnosti požiadať o poskytnutie právnej pomoci v slovenskom jazyku. Toto poučenie navyše obsahuje iba stručný preklad príslušného zákonného ustanovenia do angličtiny. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že v čase nášho monitoringu anglický jazyk na potrebnej úrovni neovládal ani jeden z cudzincov.

Z tohto dôvodu nemožno považovať za prekvapivé, že cudzinci majú len **veľmi nedostatočnú** predstavu o tom, ako požiadať o právnu pomoc, ak by ju potrebovali. Na základe vykonaných rozhovorov s cudzincami a zamestnancami zariadenia sme zistili, že o možnosti obrátiť sa na právneho zástupcu a požiadať o právnu pomoc sú cudzinci informovaní primárne ústne, a to zo strany sociálneho pracovníka.

Informácie o neziskových organizáciách, ktoré sa venujú pomoci cudzincom, sa nachádzajú na nástenkách umiestnených v rôznych častiach zariadenia, avšak tieto vykazujú viaceré nedostatky. Napr. nástenka umiestnená v ubytovacej časti síce obsahuje informácie o subjektoch poskytujúcich pomoc cudzincom, ale tie sú vysoko **neaktuálne**. Ďalšia nástenka, ktorá sa nachádza na chodbe pri stálej službe, je neprehľadná, preplnená letákmi, brožúrami a inými materiálmi, ktoré sú častokrát vzájomne poprekryvané, čo značne sťažuje orientáciu v nich, ako aj selekciu relevantných informácií. Okrem toho, táto nástenka je dostupná na mieste, kde sa cudzinci bežne nezdržiavajú. Ak sa v týchto priestoroch zdržiavajú, tak len na limitovaný a nevyhnutný čas a z iného dôvodu, ako je oboznamovanie sa s právne relevantnými informáciami. Nástenka v jedálni bola udržiavaná v dobrom stave, ale čas určený na jedenie by nemal byť narušený alebo redukovaný potrebou cudzinca preštudovať si dôležité informácie, ktoré mu nie sú dostupné v iných častiach zariadenia, napr. o jeho právach a povinnostiach, prípadne o organizáciách poskytujúcich služby cudzincom.

⁴¹ Rada Európy. Dvadsať usmernení o nútenom návrate. Usmernenie č. 10: Podmienky zaistenia za účelom administratívneho vyhostenia. Dostupné z:

https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Source/MalagaRegConf/20_Guidelines_Forced_Return_en.pdf.

⁴² Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená dňa 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

V neposlednom rade je potrebné zdôrazniť, že informácie na nástenkách nie sú vždy dostupné v jazykoch, ktoré sú pre umiestnené osoby zrozumiteľné. Krajiny pôvodu osôb prichádzajúcich do zariadenia sa v priebehu mesiacov a rokov zvyknú meniť s ohľadom na geopolitické, ekonomické, ako aj iné faktory a bolo by preto účelné, aby sa preklady pri nových krajinách, resp. jazykoch dopĺňali operatívne, na základe aktuálneho zloženia umiestnených osôb. **Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že nástenky v zariadení neobsahujú komplexné, zrozumiteľné ani aktuálne informácie a je potrebné venovať zvýšenú pozornosť ich pravidelnej obsahovej údržbe.**

Cudzinci sú tak pri získavaní informácií o možnosti právneho poradenstva a právneho zastúpenia odkázaní takmer výlučne na pomoc sociálneho pracovníka. Na tomto mieste musíme zopakovať, že v čase našej návštevy **v zariadení nepôsobil stály sociálny pracovník a aj v čase fungovania projektu túto funkciu zastáva iba jeden človek.**

Ak má cudzinec záujem o poskytnutie právnej pomoci, vyplní formulár vo forme žiadosti, o čom následne sociálny pracovník informuje Centrum právnej pomoci (ďalej len "CPP"), ktoré poskytuje právnu pomoc primárne vo vzťahu k zaisteniu a vyhosteniu. Formuláre sú iba v slovenskom jazyku a obsahujú žiadosť o poskytnutie právnej pomoci v konaní o administratívnom vyhostení, v konaní o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny a v konaní o zaistení žiadateľa o udelenie azylu a žiadosť o poskytnutie právnej pomoci v azylovej veci.⁴³ SHR poskytuje v zariadení právne poradenstvo v otázkach medzinárodnej ochrany a právne zastupovanie v azylovom konaní.

Z rozhovorov, ktoré monitorovací tím NPM viedol so zaistenými osobami tiež vyplynulo, že v zariadení sa často nachádzajú dlhú dobu, až niekoľko mesiacov, pričom zaistenie im je vo viacerých prípadoch z rôznych dôvodov predĺžené. O možnosti predĺženia zaistenia nemali pôvodne vedomosť, a rovnako nevedia ani to, že celková dĺžka zaistenia môže v určitých prípadoch dosiahnuť až 18 mesiacov. Preto v danom čase ani nevedeli náležite zhodnotiť a kvalifikovane sa rozhodnúť, či potrebujú právnu pomoc. Ak by boli informovaní o možnosti predĺženia zaistenia, resp. lehoty zaistenia v zmysle zákona o pobyte cudzincov, na právnikovi by sa určite obrátili už pri nástupe do zariadenia.⁴⁴

Túto skutočnosť potvrdzuje aj štatistika od ÚPZC Medveďov a informácie od CPP. Zo štatistiky od ÚPZC Medveďov vyplynulo, že v období od 01.01.2023 do 11.03.2024 bolo v zariadení zaistených celkovo 679 cudzincov (vrátane 42 štátnych príslušníkov, ktorí zostali v zaistení z roku 2023). Z informácií od CPP sme zistili, že oficiálnu žiadosť o poskytnutie právnej pomoci podalo za dané obdobie 148 cudzincov zaistených v ÚPZC Medveďov (spolu kancelária CPP Bratislava a kancelária CPP Komárno), pričom právna pomoc bola priznaná/poskytnutá 116 z nich. Právnicki a právničky CPP navštívili

⁴³ Zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

⁴⁴ § 88 ods. 4 zákona o pobyte cudzincov.

zariadenie v uvedenom období, teda za približne 14 mesiacov, spolu **10-krát** (kancelária CPP Bratislava 3x, a to v marci 2023, júli 2023 a novembri 2023, kancelária CPP Komárno 7x). Pre porovnanie, kancelária CPP Košice vykonala v rovnakom období **77** návštev ÚPZC Sečovce, ktorý má podobnú celkovú kapacitu ako ÚPZC Medveďov. V podkladoch, ktoré nám poskytlo CPP, bolo tiež uvedené, že pri návšteve ÚPZC Medveďov sa s právnikmi z kancelárie Bratislava chcú stretnúť len tí klienti, ktorí si už podali žiadosť o poskytnutie právnej pomoci. Vzhľadom na zistenia, ku ktorým sme dospeli počas rozhovorov s cudzincami, sa s uvedeným stanoviskom kancelárie CPP Bratislava nemôžeme plne stotožniť.

Viacerí cudzinci, s ktorými sme sa rozprávali, nepoznali dôvody svojho zaistenia, čas, ktorý ešte v zariadení budú musieť stráviť a nemali ani adekvátne informácie o tom, ako môžu svoju situáciu právne riešiť a na koho sa môžu obrátiť. Mnohí z cudzincov uviedli, že by sa chceli stretnúť s právnikom alebo sa o to pokúšali prostredníctvom žiadaniek. Berúc do úvahy celkový počet zaistených cudzincov v predmetnom období a ich slabú informovanosť v otázkach týkajúcich sa ich právneho statusu, sa frekvencia návštev zariadenia zo strany kancelárie CPP Bratislava a kancelárie CPP Komárno javí ako nedostatočná.

Na základe uvedených zistení teda možno konštatovať, že **zaistené osoby sa nachádzajú v informačnom vákuu** pokiaľ ide o ich právny status, dôvody a dĺžku ich zaistenia a právne možnosti ako riešiť svoju situáciu a **nie je im zabezpečený adekvátny prístup k právnej pomoci**, v dôsledku čoho sa nemôžu efektívne domáhať svojich práv a nachádzajú sa v stave permanentnej neistoty. Takýto stav nepochybne prispieva k zvyšovaniu ich frustrácie, nepohody a v konečnom dôsledku ku vzniku zbytočného napätia v zariadení.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti považujeme za viac ako žiaduce, aby bol vstup do zariadenia umožnený, okrem CPP a SHR, aj pracovníkom iných organizácií, ktoré majú záujem poskytovať právne poradenstvo cudzincom, prípadne prevziať ich právne zastúpenie. Z emailovej odpovede riaditeľa zariadenia zo dňa 17.05.2024 vyplynulo, že ak by chceli právnici mimovládnych organizácií vstúpiť do objektu, majú to umožnené v zmysle zákona o pobyte cudzincov, ako aj podľa interného predpisu riaditeľa útvaru. Pracovníci mimovládnych organizácií sa musia preukázať príslušnosťou k organizácii (napr. preukaz) a po súhlase riaditeľa ÚPZC Medveďov môžu informovať cudzincov o ich právach a následne, po vzájomnej dohode medzi subjektom a cudzincom, je im umožnené spísať splnomocnenie na právne zastupovanie.

Z našich zistení však vyplýva, že minimálne v jednom prípade z novembra 2023 bol vstup pracovníkov mimovládnej organizácie do zariadenia podmienený predložením splnomocnenia na právne zastupovanie. Zákon o pobyte cudzincov ale takúto podmienku nepozná a vyžaduje iba súhlas riaditeľa.⁴⁵ Udelenie plnomocnenstva na právne zastupovanie by sa pritom nemalo chápať len ako samostatný technický úkon spočívajúci v podpise príslušného dokumentu, ale skôr ako proces, v rámci ktorého je cudzinec právnikom náležite

⁴⁵ § 90 ods. 2 písm. c) zákona o pobyte cudzincov.

informovaný o svojom právnom statuse, možnostiach ako riešiť svoju situáciu a v nadväznosti na to sa zaistený cudzinec kvalifikovane rozhodne či chce alebo nechce udeliť plnomocenstvo na právne zastupovanie konkrétnej mimovládnej organizácii. Osobné stretnutie právnika so zaisteným cudzincom je nevyhnutnou podmienkou pre poskytnutie efektívnej právnej pomoci. Podmieňovať udelenie súhlasu na vstup do zariadenia pracovníkom mimovládnej organizácie preukázaním plnomocenstva preto považujeme za neprípustný zásah do základného práva na právnu pomoc.

06.2. INFORMOVANIE O PRÁVACH A POVINNOSTIACH V ZARIADENÍ

Zistenie: Cudzinci nemajú adekvátne informácie o režime v zariadení, ani o právach a povinnostiach, ktoré vyplývajú z vnútorného poriadku.

Zaisteným osobám by mali byť systematicky poskytované informácie o vnútornom poriadku zariadenia a z neho vyplývajúcich právach a povinnostiach. Tieto informácie by mali byť poskytnuté v najčastejšie využívaných jazykoch, a ak je to potrebné, mali by byť využité služby tlmočníka.

Riaditeľ zariadenia nám v rozhovore uviedol, že cudzinci sú o režime zariadenia informovaní pri príchode alebo postupne, počas ich umiestnenia v zariadení, pričom vnútorný poriadok majú v 23 jazykových variáciách. Zároveň povedal, že cudzinci dostávajú brožúry s informáciami o právach a povinnostiach. Z priebehu monitoringu však vyplynulo, že informovanie cudzincov o právach a povinnostiach a o režime v zariadení je nedostatočné. Je pritom veľmi dôležité, aby mali cudzinci v ubytovacej časti k dispozícii informácie o vnútornom poriadku a režime dňa.⁴⁶ Na nástenkách sme vnútorný poriadok nevideli a nebolo ani zrejmé, kde v sektore sa nachádza. Všetky tieto informácie ovplyvňujú každodenný život zaistených osôb, a preto by mali byť pre cudzincov neustále a ľahko dostupné. Ide pritom o nenákladné a jednoduché opatrenie, ktoré môže zvýšiť informovanosť cudzincov a prispieť k väčšej transparentnosti a predvídateľnosti denných aktivít.

Niektorí cudzinci počas rozhovorov uviedli, že im nikto nevysvetlil, aký režim je v zariadení a neboli oboznámení s vnútorným poriadkom, prípadne majú len základné informácie o bežnom chode zariadenia, ktoré im poskytli iní cudzinci. Informácie o svojich právach a povinnostiach a o režime dňa by sa však zaistené osoby mali dozvedieť od poverených zamestnancov zariadenia. Opomínanie informačnej povinnosti zo strany zariadenia môže prehlbovať stav neistoty a frustrácie, v ktorom sa zaistení cudzinci nachádzajú.

Z našich zistení tiež vyplynulo, že v spisových materiáloch zaistených cudzincov sa nachádza nimi podpísaný dokument v jazyku, ktorému rozumejú, ktorý by mohol byť vnútorným poriadkom. V priebehu

⁴⁶ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>.

monitoringu sa nám ale nepotvrdilo či tento dokument dostávajú so sebou alebo zostáva založený v spise. Ak zostáva založený v spise a cudzinci majú možnosť sa s ním oboznámiť len pri prijímaní do zariadenia, mal by im byť poskytnutý primeraný čas na jeho preštudovanie. Minimálna vedomosť cudzincov o ich právach a povinnostiach a režime v zariadení však nasvedčuje tomu, že v praxi sa tak nedeje. Bez ohľadu na to, či vnútorný poriadok zostáva v spisových materiáloch alebo ho cudzinci dostávajú so sebou, mal by byť pre nich dostupný aj iným spôsobom, či už ústne, alebo prostredníctvom aktualizovaných nástieniek.

Dočasná sociálna pracovníčka tiež uviedla, že nový cudzinec má hneď na druhý deň po prijatí stretnutie so sociálnym pracovníkom a ona sama je s cudzincami v kontakte pravidelne, v zásade vždy keď niečo potrebujú. Pri komunikácii s cudzincami nevyužíva služby tlmočníka, pretože v zariadení sa, podľa nej, vždy nájde cudzinec, ktorý hovorí slovensky alebo anglicky. Podľa nášho názoru však nie je prijateľné spoliehať sa sústavne na to, či je aktuálne v zariadení umiestnená osoba, ktorá vie a je ochotná tlmočiť iným zaisteným cudzincom pri ich kontakte so zamestnancami zariadenia. Navyše, ak cudzinec síce ovláda angličtinu, ale len na úrovni niekoľkých slov, prípadne základných viet, tak pri tlmočení iným zaisteným osobám môže dôjsť k nepochopeniu alebo k poskytnutiu nepresných informácií, čo môže následne v rôznej miere ovplyvňovať ďalšie využívanie práv alebo plnenie si povinností dotknutých cudzincov. Anglicky nevie na primeranej úrovni ani väčšina príslušníkov pôsobiacich v zariadení, takže pri nedostupnosti informácií o právach a povinnostiach a o režime v zariadení na nástenkách a v prípade neprítomnosti alebo pracovnej zaneprázdnenosti sociálneho pracovníka, sú cudzinci ponechaní bez relevantných informácií alebo sú odkázaní na sprostredkované informácie od iných cudzincov, čo predstavuje stav, ktorý je trvalo neudržateľný.

06.3. PODÁVANIE ŽIADANIEK A SŤAŽNOSTÍ

Zistenie: Cudzinci nemajú v zariadení možnosť podať sťažnosť anonymne, ani prostredníctvom tretej osoby.

Podľa Výboru CPT je efektívne podávanie sťažností jednou zo základných záruk proti zlému zaobchádzaniu. Zaistené osoby by mali mať vo vzťahu k sťažnostiam prístup k vnútorným aj k vonkajším mechanizmom, ako aj právo na dôverný prístup k orgánu príslušnému na riešenie sťažností.⁴⁷ Je dôležité, aby na každom mieste pozbavenia slobody existoval účinný interný sťažnostný mechanizmus. Ten môže pomôcť identifikovať a následne vyriešiť problémy krátko po ich vzniku. Podľa Podvýboru SPT môžu efektívne mechanizmy na podávanie sťažností v cudzineckom zariadení zabezpečiť, že akékoľvek zlé zaobchádzanie bude okamžite identifikované a bude zaručená účinnosť vyšetrovania pri podozrení zo zlého zaobchádzania.⁴⁸

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska uskutočnená v

Sťažnostný mechanizmus by mal napĺňať požiadavky **prístupnosti, efektivity a dôvernosti**. Najvhodnejším spôsobom je vyčlenenie špeciálnej schránky na sťažnosti, ktorú by spravovala tretia, nezávislá osoba, ktorá nepracuje priamo s cudzincami. Podanie sťažnosti nesmie byť osobe obmedzenej na osobnej slobode na ujmu a možnosť jej podania, resp. postup jej vybavenia by mali byť jasne komunikované.⁴⁹

Výbor CPT odporúča, aby sťažnosť bolo možné podať najprv ústne, pričom ju zaznamená službukonajúci zamestnanec, ktorému je priamo podaná. Na ústnu sťažnosť treba reagovať rýchlo, t. j. v úzko vymedzenom časovom rozpätí. Ak nedôjde k vyriešeniu, sťažnosť by mala byť formulovaná sťažovateľom písomne a prenesená na ďalšiu hierarchickú úroveň. Výbor CPT taktiež odporúča, aby nad internými mechanizmami podávania sťažností udržiavali dohľad externé kontrolné orgány.⁵⁰

Podľa vnútorného poriadku ÚPZC Medved'ov môžu zaistené osoby podávať **návrhy, podnety, sťažnosti a uplatňovať požiadavky**. Pokiaľ sú podané písomne, **policajt** ich zaeviduje v na to určenej knihe a odovzdá riaditeľovi zariadenia na ďalšie riešenie. Ak sú podané **ústne, zapíše ich policajt** do knihy a odovzdá riaditeľovi na ďalšie riešenie. Z uvedených skutočností vyplýva, že bez ohľadu na to, či ide o písomnú sťažnosť alebo sťažnosť vyjadrenú ústne, podľa ustanovení vnútorného poriadku sa vždy podáva **najskôr policajtovi**. Túto skutočnosť považujeme za problematickú, a to najmä v situácii, keď by sa chcel cudzinec sťažovať napr. na verbálne útoky, vyhrážky či fyzické násilie zo strany príslušníkov v zariadení. Sme presvedčení, že existujúca forma podávania sťažností nie je najvhodnejšia a môže v určitých prípadoch v cudzincoch vyvolávať odôvodnené obavy z **odvetných opatrení a nedôveru** v objektivnosť prešetrenia nimi uvádzaných udalostí.

Pokiaľ ide o možnosť podávania žiadostí a sťažností vnútri zariadenia, z rozhovorov so zaistenými cudzincami vyplynulo, že o osobitnom sťažnostnom mechanizme nemajú vedomosť. Keď niečo potrebujú, napíšu žiadanku v papierovej podobe a odovzdajú ju večer policajtom. Prostredníctvom žiadaniek sa tak môžu sťažovať alebo požiadať napr. o stretnutie s riaditeľom, právnikom či s lekárom. Doba vybavenia jednotlivých požiadaviek sa podľa vyjadrení cudzincov líši, v niektorých prípadoch im je vyhovené na druhý deň, inokedy čakajú na spätnú väzbu aj niekoľko týždňov.

V súvislosti so sťažnostným mechanizmom je dôležité upozorniť, že schránky na sťažnosti, prostredníctvom ktorých by mohli zaistené osoby podávať **anonymne** sťažnosti, sme v zariadení nenašli. Odporúčame preto zariadeniu sťažnostný mechanizmus vnútri zariadenia zefektívniť a zabezpečiť, aby bol prístupný pre každú zaistenú osobu v jazyku, ktorému rozumie.

dňoch 9. až 18. septembra 2019: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

⁴⁹ Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT). Sťažnostný mechanizmus (2018). Dostupné z: <https://rm.coe.int/16807bc668>.

⁵⁰ Ibidem.

06.3. ODPORÚČANIA

Pre ÚPZC Medveďov:

- Pravidelne aktualizovať nástenky. **(priebežne)**
- Zabezpečiť, aby bolo poučenie o možnosti požiadať o poskytnutie právnej pomoci dostupné nielen v slovensko-anglickej verzii, ale aj najmenej v dvoch ďalších, najčastejšie sa vyskytujúcich jazykových mutáciách. **(do 3 mesiacov)**
- Bez zbytočného odkladu odovzdať poučenie o možnosti požiadať o poskytnutie právnej pomoci každému cudzincovi prichádzajúcemu do zaistenia. **(priebežne)**
- Zabezpečiť, aby bol formulár žiadosti o poskytnutie právnej pomoci dostupný v angličtine a v dvoch ďalších, najčastejšie sa vyskytujúcich jazykových mutáciách. **(do 3 mesiacov)**
- Písomne informovať cudzincov o maximálnej a priemernej dobe zaistenia, a to dôsledne a v jazyku, ktorému rozumejú už pri prijímaní do zariadenia. **(priebežne)**
- Zriadiť schránky na anonymné sťažnosti. **(do 3 mesiacov)**
- Umožniť cudzincom podanie sťažnosti prostredníctvom tretej osoby, napr. sociálneho pracovníka, priamo vedeniu zariadenia. **(do 3 mesiacov)**
- Zabezpečiť lepšiu informovanosť zaistených osôb o možnostiach podania sťažností, ako aj o postupoch a lehotách ich vybavenia. **(priebežne)**

Pre CPP:

- Pravidelne sa informovať o aktuálnych počtoch zaistených cudzincov v ÚPZC Medveďov a pravidelne realizovať osobné návštevy zariadenia. **(priebežne)**

07 ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ

Jedným zo základných pilierov v prevencii zlého zaobchádzania je dostupnosť zdravotnej starostlivosti. Osoby obmedzené na slobode strácajú možnosť zabezpečiť si zdravotnú starostlivosť samostatne. Často čelia špecifickým problémom prameniacim z prežitého zlého zaobchádzania v domovskej krajine alebo počas úteku. Je tiež vysoká pravdepodobnosť, že samotné zaistenie negatívne ovplyvní ich fyzické a psychické zdravie. Zodpovednosť za dodržiavanie, ochranu a napĺňanie práva na zdravie zaistených osôb nezvratne zahŕňa aj starostlivosť a liečbu ich existujúcich ťažkostí.

Podvýbor SPT odporúča, aby cudzinci dostávali informácie o svojom zdravotnom stave, potrebných liekoch a liečbe spôsobom a v jazyku, ktorému rozumejú, a ktorý je primeraný ich veku, kultúre a pohlaviu. Podľa Podvýboru SPT by mali zmluvné štáty zabezpečiť, aby bol v zariadeniach zamestnaný a dostupný primeraný počet ženského a mužského lekárskeho a zdravotného personálu na poskytovanie kvalitných zdravotníckych služieb.⁵¹

07.1. PRÍSTUP K ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI A VSTUPNÉ PREHLIADKY

Zistenie: Sporadická prítomnosť lekára, oneskorené vstupné prehliadky a odbery, nedostatočná informovanosť o psychologickej pomoci a prítomnosť policajtov pri vyšetreniach.

Podľa Výboru CPT by zadržovaní nelegálni migranti mali mať hneď od okamihu pozbavenia osobnej slobody, okrem iného, aj právo na prístup k lekárovi.⁵² Výbor CPT odporúča, aby zaistené osoby absolvovali komplexnú lekársku prehliadku (vrátane skríningu prenosných ochorení) čo najskôr po prijatí do zariadenia.⁵³

Monitorovací tím NPM zistil, že v zariadení pôsobí lekár a dve všeobecné zdravotné sestry. Zdravotné sestry sú v zariadení prítomné každý pracovný deň v čase od 7:30 do 15:30. Lekár má, podľa dohody o pracovnej činnosti, zabezpečovať poskytovanie zdravotnej starostlivosti v rozsahu najviac 10 hodín týždenne, a to v pracovných dňoch bez ohľadu na počet cudzincov v zariadení. V zariadení má zabezpečovať vstupné a výstupné prehliadky cudzincov, ošetrovať cudzincov pri zhoršení zdravotného stavu, konzultovať s lekármi špecialistami a v prípade zhoršenia zdravotného stavu cudzincov má poskytovať telefonické konzultácie so zdravotnými sestrami mimo rozsahu hodín určených v dohode o pracovnej činnosti. Ostatné odborné vyšetrenia sa realizujú podľa potreby.

⁵¹ Podvýbor pre predchádzanie mučeniu a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Talianska uskutočnená v dňoch 16. až 22. septembra 2019: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

⁵² Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Imigračné zaistenie: informačný prehľad (2017). Dostupné z: <https://rm.coe.int/168092ea71>

⁵³ Ibidem.

Do zariadenia chodí lekár, podľa vyjadrenia zdravotnej sestry, podľa potreby, resp. jedenkrát týždenne. To sa však nepotvrdilo ani počas rozhovorov s cudzincami, ani z knihy návštev zariadenia, ktorú sme mali k dispozícii. V čase **od augusta 2023 do januára 2024** bol lekár zapísaný v knihe návštev spolu **9-krát**, pričom každá z jeho návštev trvala približne **hodinu**. V zariadení tak de facto poskytujú zdravotnú starostlivosť **len zdravotné sestry**, pričom v zdravotných dekurzoch sa zmienky o prípadných **telefonických konzultáciách** sestier s lekárom vôbec **nenachádzajú**. Podvýbor SPT v tejto súvislosti odporúča lekárom v zariadeniach zabezpečiť primerané pokyny pre zdravotnícky personál, ktorý zastupuje lekárov v ich neprítomnosti.⁵⁴ Z rozhovoru so zdravotnými sestrami vyplýva, že písomné pokyny pre zdravotné sestry nie sú, tieto v prípade potreby s lekárom postup konzultujú telefonicky. Takýto stav nepovažujeme za ideálny. Nespochybňujeme, že zdravotné sestry majú dlhoročné pracovné skúsenosti, na základe ktorých vedia mnohé situácie riadne vyhodnotiť. Existencia riadneho protokolu, ako postupovať v konkrétnych situáciách, však zvyšuje štandard poskytovanej zdravotnej starostlivosti a v neposlednom rade slúži aj na ochranu samotného zdravotného personálu, ktorý tak v prípade pochybností môže jednoducho preukázať, že postupoval v súlade s odbornou starostlivosťou.

Ako problémový tiež hodnotíme časový horizont realizovania vstupných zdravotných prehliadok a odberov krvi/moču, ktoré nie sú vykonávané súbežne. Zo zdravotnej dokumentácie, ktorú sme si náhodne prezreli vyplýva, že rozpätie výkonu vstupných prehliadok od prijatia cudzinca do zariadenia je od 0 až do 15 dní. Vstupná prehliadka zahŕňa fyzické prehliadnutie, meranie krvného tlaku, teploty a váženie. Monitorovací tím zistil, že okrem týchto troch parametrov (tlak, teplota, hmotnosť) sú predvyplnené **“tlačivá” o vstupnej prehliadke obsahovo úplne totožné (subjektívne, objektívne a ďalšia anamnéza) u každého cudzinca, ktorého zdravotnú dokumentáciu sme náhodne prezreli.**

Odbery krvi/moču sú vykonávané v priemere po viac ako dvoch týždňoch, čo v prípade možného prenosu infekčných ochorení nepovažujeme za prijateľné ani za efektívne. Aj v tomto zariadení, rovnako ako v ÚPZC Sečovce, je to zapríčinené procesom vybavovania zdravotného poistenia cudzincov. Zdravotná sestra totiž všetky žiadosti doručuje osobne na pobočku Všeobecnej zdravotnej poisťovne a následne po vystavení preukazov poistencov zdravotnou poisťovňou ich osobne na pobočke preberá. Až následne môžu byť cudzincom vykonané odbery.

V oblasti samotného poskytovania zdravotnej starostlivosti sa vyskytli viaceré sťažnosti cudzincov na pretrvávajúce kožné problémy, ktoré vnímajú ako zanedbané. Počas monitoringu sme odhalili prípady, kedy boli v zdravotných dokumentáciách cudzincov zaznamenané záznamy o týchto ťažkostiach v rozpätí od júna 2023 do januára 2024 bez nariadenia odborného kožného vyšetrenia či laboratórnych testov. **Vzhľadom na sporadickú prítomnosť lekára v zariadení vyvstáva**

⁵⁴ Podvýbor pre predchádzanie mučenia a inému krutému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (SPT): Návšteva Bulharska uskutočnená dňa 24. až 30. októbra 2021: odporúčania a pripomienky adresované zmluvnému štátu. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/CountryVisits.aspx?SortOrder=Chronological.

otázka, či je zdravotná sestra plne kompetentná na rozpoznanie potreby odborného kožného vyšetrenia či stanovenia konkrétnej diagnózy. Zároveň sa javí ako problematické možné riešenie kožných problémov výhradne prostredníctvom telefonických konzultácií s lekárom bez fyzického prezretia pacienta. Táto situácia naznačuje potrebu posilnenia dostupnosti lekárskej starostlivosti v zariadení a zavedenia efektívnych mechanizmov na diagnostiku a liečbu zdravotných ťažkostí u cudzincov.

Cudzinci v zariadení často vyhľadávajú pomoc aj pre problémy s nespavosťou a so stresom, čo potvrdzujú aj záznamy v zdravotných dekurzoch. Napriek zjavnej potrebe psychologickú intervenciu, zdravotné sestry v týchto prípadoch z vlastnej iniciatívy neodporúčajú psychologické vyšetrenie. Znepokojivým faktorom je aj zistenie, že časť cudzincov nie je informovaná o dostupnosti psychologickú pomoci v zariadení. Vzhľadom na to je v zariadení **potrebné zvýšiť informovanosť prichádzajúcich cudzincov o možnosti pomoci psychológa a motivovať zdravotné sestry k proaktívnejšiemu prístupu k identifikácii a riešeniu psychických problémov.**

Počas rozhovoru so zdravotnou sestrou monitorovací tím NPM ďalej zistil, že počas vyšetrení cudzincov je priamo v miestnosti prítomný aj policajt. V prípade, ak s tým cudzinec nesúhlasí, policajt stojí vo dverách. **Prítomnosť policajtov pri vyšetrení prítom zariadeniu vyčítal už Výbor CPT počas návštevy v roku 2009 a zariadeniu odporúčal, aby podniklo potrebné kroky na zabezpečenie dodržiavania dôvernosti lekárskeho vyšetrenia.**⁵⁵ Napriek tomu zariadenie neprijalo potrebné kroky na upustenie od tejto praxe a prítomnosť policajtov pri vyšetreniach naďalej pretrváva, čo sa potvrdilo aj z výpovedí samotných cudzincov.

Na tomto mieste by sme radi **vyzdvihli jazykovú vybavenosť zdravotných sestier**, ktorá je dôležitým aspektom pre zabezpečenie kvalitnej zdravotnej starostlivosti. Cudzinci s nimi môžu komunikovať v angličtine a jedna zo sestier tiež hovorí plynule nemecky.

07.3. ODPORÚČANIA

Pre ÚPZC Medveďov:

- Vstupnú zdravotnú prehliadku, vrátane krvných testov, vykonávať bezodkladne po prijatí cudzinca, najneskôr do 72 hodín. **(priebežne)**
- Zabezpečiť pravidelnú prítomnosť lekára v zariadení. **(bezodkladne)**
- Upustiť od prítomnosti policajtov pri vyšetrení alebo ich prítomnosť individuálne a transparentne zdôvodniť a zaznamenať. **(priebežne)**
- Riadne informovať cudzincov o existencii a pôsobení zdravotnej služby, najmä o možnosti psychologickú pomoci bez zbytočného odkladu po prijatí do zariadenia. Tieto

⁵⁵ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Správa pre vládu Slovenska o návšteve Slovenska uskutočnenej Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania dňa 24. marca až 2. apríla 2009, ods. 41. Dostupné z: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng?i=p-svk-20090324-en-17>.

informácie umiestniť na nástenky a do vnútorného poriadku.
(priebežne)

Pre Prezídium Policajného zboru:

- Informovať sa u Všeobecnej zdravotnej poisťovne, či je možné prihlášky cudzincov posielat' aj e-mailom. **(bezodkladne)**

Zistenie: V ÚPZC Medved'ov bola, v rozpore so zákonom, umiestnená maloletá osoba bez sprievodu.

Maloletí bez sprievodu patria medzi najzraniteľnejšie osoby a mali by požívať osobitnú ochranu, pretože sú, vzhľadom na svoj vek, vzdialenosť od domova a odlúčenie od rodiny, obzvlášť ohrození.⁵⁶ Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.⁵⁷ Prax zaisťovania detí v kontexte migrácie, či už ide o maloletých bez sprievodu, odlúčené deti alebo deti s rodinami, je v zmysle stanoviska Vysokého komisára OSN pre utečencov v mnohých ohľadoch v rozpore s Dohovorom o právach dieťaťa a mala by sa skončiť.⁵⁸

Zaistenie maloletých osôb má negatívny vplyv na ich fyzický, psychický, sociálny a kognitívny vývin, a to aj vtedy, keď sú zaistené na krátky čas, alebo so svojimi rodinami. ESLP konštatoval, že zaistenie maloletých osôb by malo byť až krajným riešením, pričom dieťa by nemalo byť umiestnené v priestoroch, ktoré na jeho prítomnosť nie sú prispôsobené.⁵⁹ Inými slovami, ak výnimočne dôjde k zaisteniu maloletých osôb, mali by byť umiestňované len v zariadeniach, ktoré sú navrhnuté tak, aby zohľadňovali ich špecifické potreby a v ktorých pracuje riadne vyškolený personál.

Maloleté osoby v zaistení sú v mnohých prípadoch zbavené, *inter alia*, základných práv, ktoré prináležia deťom, ako napr. právo na vzdelanie, prístup k špecifickej starostlivosti a podpore pre deti, právo na adekvátnu zdravotnú starostlivosť, užívanie rodinného života a právo na hru, ktoré sú nesmierne dôležité pre vývoj dieťaťa.⁶⁰

Maloletí bez sprievodu by spravidla nemali byť zaistení, pretože zaistenie nikdy nie je v ich najlepšom záujme. Príslušné orgány by ich mali **čo najskôr identifikovať** a následne prijať opatrenia na zabezpečenie ich umiestnenia do vhodného prostredia. Maloletému bez sprievodu by mal byť ustanovený opatrovník. Akékoľvek neposkytnutie pomoci a vhodného ubytovania môže predstavovať ponižujúce zaobchádzanie podľa čl. 3 Dohovoru.⁶¹

Maloleté osoby zákon o pobyte cudzincov radí do kategórie zraniteľných osôb.⁶² Tie je možné zaistiť len v nevyhnutnom prípade a

⁵⁶ Podľa § 2 písm. a) bod 3 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov je **maloletým bez sprievodu dieťa, ktoré nie je občan Slovenskej republiky a nachádza sa na území Slovenskej republiky bez sprievodu rodiča alebo inej plnoletej fyzickej osoby, ktorej by mohlo byť dieťa zverené do osobnej starostlivosti.**

⁵⁷ Čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa.

⁵⁸ UNHCR's position regarding the detention of refugee and migrant children in the migration context; January 2017. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/media/unhcrs-position-regarding-detention-refugee-and-migrant-children-migration-context>.

⁵⁹ *Popov proti Francúzsku*, rozsudok zo dňa 19. januára 2012, č. 39472/07 a 39474/07.

⁶⁰ Mentzelopoulou M. M., Barlaoura, N. *Detention of migrants. A measure of last resort*. European Parliamentary Research Service, September 2023, str. 5. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753926/EPRS_BRI\(2023\)753926_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753926/EPRS_BRI(2023)753926_EN.pdf).

⁶¹ *Khan proti Francúzsku*, rozsudok zo dňa 28. februára 2019, č. 12267/16, bod 92-95.

⁶² § 2 ods. 7 zákona o pobyte cudzincov.

na čo najkratší čas. Zákon o pobyte cudzincov teda pripúšťa možnosť zaistiť maloletú osobu, ktorá sa nachádza v sprievode zákonného zástupcu, ale **zakazuje zaistenie maloletých osôb bez sprievodu**.⁶³ V priebehu návštevy však monitorovací tím NPM nadobudol podozrenie, že v zariadení sa takáto maloletá osoba môže nachádzať. Preto sme si vyžiadali aj spisový materiál konkrétneho cudzinca a následne zistili, že súčasťou spisu je aj žiadosť adresovaná zdravotníckemu zariadeniu o odborné vyjadrenie vo veci zistenia kostného veku cudzinca zo dňa **28.11.2023** odôvodnená tým, že cudzinec v priestoroch zariadenia vyhlásil, že je maloletou osobou.

Keďže spis neobsahoval žiadnu informáciu, kedy cudzinec toto vyhlásenie urobil, nie je možné náležite posúdiť včasnosť reakcie zariadenia. V zmysle odborného vyjadrenia rádiológa bolo možné odhadnúť kostný vek cudzinca na približne 18 rokov, pričom lekár zároveň pripustil aj možnosť, že kalendárny vek osoby by mohol byť nižší ako 18 rokov. Zákon o pobyte cudzincov v tejto súvislosti uvádza, že ak na základe lekárskeho vyšetrenia nie je možné určiť, či ide o plnoletú osobu alebo maloletú osobu, na konanie podľa tohto zákona sa považuje za maloletú osobu.⁶⁴

Napriek odbornému vyjadreniu lekára zo dňa **28.11.2023** však zariadenie **nevykonalo** žiadne opatrenia⁶⁵ na okamžité prepustenie maloletej osoby zo zariadenia. Naopak, ÚPZC Medveďov **pokračoval v úkonoch** s maloletým, vrátane kontaktovania zastupiteľského úradu krajiny pôvodu cudzinca vo veci vydania náhradného cestovného dokladu, ako aj prijatia vyhlásenia zo dňa 15.01.2024 o tom, že cudzinec žiada o udelenie azylu. Za cudzinca, ktorý nenadobudol plnoletosť, pritom v zmysle zákona o azyle vyhlásenie podáva jeho zákonný zástupca alebo súdom ustanovený opatrovník. Ak sa zistí, že vyhlásenie podala maloletá osoba, konanie o udelenie azylu sa nezačne.⁶⁶ **V čase podania vyhlásenia cudzincom bolo zariadeniu zrejmé, že v zmysle odborného vyjadrenia lekára môže ísť o maloletú osobu.**

Verejný ochranca práv a monitorovací tím o danom prípade priamo na mieste informoval riaditeľa ÚPZC Medveďov a požiadal ho o bezodkladné riešenie situácie. Táto žiadosť bola vedeniu zariadenia následne zaslaná aj písomne. Okrem toho sme kontaktovali Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Dunajská Streda (ďalej len „ÚPSVAR Dunajská Streda“) a žiadali premiestnenie maloletej osoby do príslušného centra pre deti a rodiny (ďalej len “CDR”). Kontaktovaná bola aj Krajská prokuratúra v Trnave so žiadosťou o bezodkladné vykonanie dozoru nad zákonnosťou zaistenia dotknutého cudzinca a prípadné nariadenie jeho umiestnenia do príslušného CDR. O situácii bola upovedomená aj Generálna prokuratúra SR a Úrad komisára pre deti. Z listu Krajskej prokuratúry Trnava zo dňa 09.02.2024 vyplýva, že na základe nášho oznámenia uložila Okresnej prokuratúre Dunajská Streda pokyn vykonať bezodkladne mimoriadnu previerku v ÚPZC Medveďov. Okresná prokuratúra Dunajská Streda nám zároveň oznámila, že dňa 01.02.2024 vykonala v zariadení mimoriadnu

⁶³ § 88 ods. 8 zákona o pobyte cudzincov.

⁶⁴ § 127 ods. 1 zákona č. 404/2001 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁶⁵ Podľa § 127 ods. 4 zákona o pobyte cudzincov policajný útvar bezodkladne oznámi nájdenie maloletého štátneho príslušníka tretej krajiny na území Slovenskej republiky orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na účely zabezpečenia postupu podľa osobitného predpisu.

⁶⁶ § 3 ods. 1 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

previerku. Jej výsledkom bolo prepustenie zaisteného cudzinca zo zariadenia a jeho dočasnému umiestneniu do CDR v Medzilaborciach, a to 02.02.2024. ÚPSVAR Dunajská Streda nás odpoveďou zo dňa 09.02.2024 informoval, že dňa 01.02.2024 dostal žiadosť od ÚPZC Medveďov o určenie opatrovníka a umiestnenie maloletého bez sprievodu do CDR. Preto úrad neodkladne kontaktoval CDR Medzilaborce, s cieľom odkomunikovania prevozu maloletého bez sprievodu. ÚPSVAR Dunajská Streda tiež bezodkladne vypracoval návrh na neodkladné opatrenie.

Prípado konkrétného cudzinca je obzvlášť znepokojujúci nielen preto, že bol zaistený maloletý bez sprievodu, ale aj preto, že maloletý cudzinec v zariadení zostal **viac ako dva mesiace** odo dňa, keď lekár konštatoval, že jeho kalendárny vek by mohol byť nižší ako 18 rokov, a teda v zmysle zákona o pobyte cudzincov sa považuje za maloletú osobu. Okrem toho nič z našich zistení nenasvedčuje tomu, že by bol maloletý cudzinec prepustený a premiestnený do detského domova bez toho, aby sme na to v rámci monitoringu upozornili. Navyše, dňa 01.02.2024, teda približne dva mesiace od vystavenia odborného vyjadrenia lekára vo veci zistenia kostného veku, bol cudzinec opätovne podrobený identickému ultrazvukovému a röntgenové vyšetreniu s rovnakým výsledkom, čo sa nám javí prinajmenšom ako neetické. **Na tomto mieste preto musíme s poľutovaním konštatovať, že v prípade zaisteného maloletého cudzinca bez sprievodu došlo k závažnému porušeniu práv dieťaťa.**

09 ZÁVER

Nedostatky, ktoré monitorovací tím NPM zistil počas systematickej návštevy, je potrebné hodnotiť ako **závažné**.

V ÚPZC Medveďov vládne veľmi nepodnetný a striktný režim, ktorý sa v mnohých aspektoch javí ako prísnejší, než výkon trestu odňatia slobody. Charakteristickým pre tento režim je absencia zmysluplných aktivít, nedodržiavanie zákona o pobyte cudzincov, nejasný systém telefonovania a tým obmedzené možnosti spojiť sa s vonkajším svetom, ako aj paušálny zákaz nosenia vlastného oblečenia a nedostatočný prístup k zdravotnej starostlivosti, vrátane nedostatočného prístupu k zdravotnej starostlivosti pre osoby so zdravotným znevýhodnením. Celú túto situáciu vyostčuje aj skutočnosť, že cudzinci nemajú prakticky žiadne relevantné informácie o možnej dĺžke zaistenia, ani o tom, či, kde a akým spôsobom požiadať o právnu pomoc.

Pretože obdobné zistenia vyplynuli aj zo systematickej návštevy NPM v ÚPZC Sečovce, je zrejmé, že identifikované nedostatky sú **systémového charakteru**. Na jednej strane ide o nedostatok personálu, ako napr. nedostatočný počet sociálnych pracovníkov, policajtov a iných zamestnancov, ako napr. pedagógov. Ďalšou príčinou sa však javí byť aj neochota zmeniť už zabehnutý systém a s tým spojené **uplatňovanie rutinných postupov**. Pripomíname, že mnohé z problémov, ktoré sme identifikovali počas tejto systematickej návštevy, Slovenskej republike vytýkal už v roku 2009 aj Výbor CPT.

Záverom si dovoľíme zopakovať, že migráciu občanov tretích krajín do štátov Európskej Únie je potrebné vnímať realisticky, v kontexte celkového geopolitického vývoja. Je preto viac než pravdepodobné, že Slovensko bude aj v budúcnosti čeliť migračnému náporu. Preto považujeme za nevyhnutné, aby príslušné štátne orgány k tejto problematike pristupovali zodpovedne a proaktívne hľadali riešenie identifikovaných problémov.

10 PREHĽAD ODPORÚČANÍ

Pre Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

priebežne	<ul style="list-style-type: none"> • Zasielať verejnému ochrancovi práv výkazy prác sociálneho pracovníka, psychológa a výkazy činností vzdelávacích aktivít v zariadení za každý štvrtrok.
do 3 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Poskytnúť zariadeniu balík finančných prostriedkov, ktoré by zariadenie mohlo použiť na nakupovanie tovaru, ktorý podlieha expirácií, ako napr. zubné pasty, mydlá, atď. • Navýšiť počet sociálnych pracovníkov tak, aby bol v zariadení prítomný každý deň (ideálne aj počas víkendov) aspoň jeden sociálny pracovník.
do 6 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Alokovať dostatočné finančné prostriedky na pravidelnú obnovu opotrebovaného a zničeného zariadenia.
do 9 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Legislatívne stanoviť maximálnu dobu, počas ktorej môže byť zaistený cudzinec umiestnený do oddeleného režimu zaistenia na 14 dní (bez možnosti predĺženia), ako aj povinnosť v rozhodnutiach o umiestnení do izolácie uvádzať dostatočne individualizované a konkretizované odôvodnenia. • V legislatíve vhodne upraviť možnosti, ktorými sa môže zaistený cudzinec umiestnený do oddeleného režimu zaistenia voči rozhodnutiu, resp. voči príkazu riaditeľa brániť.
do 12 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Zariadeniu poskytnúť finančné prostriedky na nákup tabletov alebo na zavedenie kioskov.

Pre Prezídium Policajného zboru

bezodkladne	<ul style="list-style-type: none"> • Informovať verejného ochrancu práv o prograse žiadosti zo dňa 15.11.2023 týkajúcej sa obstarania nových matracov pre zariadenie. • Informovať sa u Všeobecnej zdravotnej poisťovne, či je možné prihlášky cudzincov posielat' aj e-mailom.
do 3 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • V Nariadení Prezídia Policajného zboru č. 98/2018 zakotviť povinnosť informovať cudzinca o umiestnení do oddeleného režimu zaistenia v jazyku, ktorému rozumie, ako aj povinnosť túto skutočnosť zaznamenať v príkaze a uviesť v ňom možnosti procesnej obrany.
do 9 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Zakotviť v internom predpise vykonávanie osobných prehliadok šetrnejšou, dvojkrokovou metódou.

Pre ÚHCP

do 9 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Interným predpisom upraviť konkrétne dôvody, na základe ktorých bude možné zaistenej osobe odobrať mobilný telefón.
---------------	---

Pre ÚPZC Medved'ov

priebežne	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpečiť zaisteným osobám viac rôznorodých aktivít a pravidelne ich informovať o ich ponuke prostredníctvom sociálneho pracovníka a nástieniek. • Umožniť zaisteným osobám pravidelný prístup k ich mobilným telefónom. • V príkaze o umiestnení do oddeleného režimu zaistenia uviesť konkrétne dôvody na základe ktorých došlo k umiestneniu a údaj o informovaní prokurátora. • Pravidelne aktualizovať nástienky.
-----------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Bez zbytočného odkladu odovzdať poučenie o možnosti požiadať o poskytnutie právnej pomoci každému cudzincovi prichádzajúcemu do zariadenia. • Písomne informovať cudzincov o maximálnej a priemernej dobe zaistenia, a to dôsledne a v jazyku, ktorému rozumejú, už pri prijímaní do zariadenia. • Zabezpečiť lepšiu informovanosť zaistených osôb o možnostiach podania sťažností, ako aj o postupoch a lehotách ich vybavenia. • Vstupnú zdravotnú prehliadku, vrátane krvných testov, vykonávať bezodkladne po prijatí cudzinca, najneskôr do 72 hodín. • Upustiť od prítomnosti policajtov pri vyšetrení alebo ich prítomnosť individuálne a transparentne zdôvodniť a zaznamenať. • Riadne informovať cudzincov o existencii a pôsobení zdravotnej služby, najmä o možnosti psychologickej pomoci bez zbytočného odkladu po prijatí do zariadenia. Tieto informácie umiestniť na nástenky a do vnútorného poriadku.
bezodkladne	<ul style="list-style-type: none"> • Povolíť nosenie vlastného oblečenia a v zime cudzincom poskytnúť teplejšiu obuv a teplejší odev. • Zaradiť ovocie a zeleninu do nákupného zoznamu. • Zabezpečiť vychádzky na čerstvom vzduchu minimálne v rozsahu stanovenom zákonom o pobyte cudzincov. • Umožniť zaisteným osobám odosielať písomnosti. • V miestnosti na prijímanie cudzincov počas vykonávania osobných prehliadok zatvárať dvere alebo umiestniť paraván takým spôsobom, aby cudzinca nebolo možné vidieť zo žiadneho uhla. • Zabezpečiť pravidelnú prítomnosť lekára v zariadení.
do 3 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Cudzincom, vydávať minimálne tri kusy spodnej bielizne a nepoškodené oblečenie, v čo najvhodnejšej veľkosti. • Príkazom riaditeľa zjednotiť vykonávanie dôkladných osobných prehliadok dvojkrokovou metódou. • Zabezpečiť, aby bolo poučenie o možnosti požiadať o poskytnutie právnej pomoci dostupné nielen v slovensko-anglickej verzii, ale aj najmenej v dvoch ďalších, najčastejšie sa vyskytujúcich jazykových mutáciách. • Zabezpečiť, aby bol formulár žiadosti o poskytnutie právnej pomoci dostupný v angličtine a v dvoch ďalších, najčastejšie sa vyskytujúcich jazykových mutáciách. • Zriadiť schránky na anonymné sťažnosti.

	<ul style="list-style-type: none"> • Umožniť cudzincom podanie sťažnosti prostredníctvom tretej osoby, napr. sociálneho pracovníka, priamo vedeniu zariadenia.
do 6 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • V priestore s oddeleným režimom zaistenia zvýšiť zástenu, zabezpečiť prítok teplej vody, dostatočný prísun denného svetla a fungovanie tiesňového hlásiča.
do 9 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpečiť pre každú zaistenú osobu zámok na skrinku.
	Pre CPP
priebežne	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidelne sa informovať o aktuálnych počtoch zaistených cudzincov v ÚPZC Medveďov a pravidelne realizovať osobné návštevy zariadenia.

APPENDIX

SPRÁVA NÁRODNÉHO PREVENTÍVNEHO MECHANIZMU ÚRADU KOMISÁRA PRE OSOBY SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM Z MONITORINGU VYKONANÉHO V SPOLUPRÁCI S NÁRODNÝM PREVENTÍVNÝM MECHANIZMOM KANCELÁRIE VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

ÚVOD

Dňa 25. januára 2024 bol vykonaný spoločný monitoring NPM KVOP a NPM ÚKOZP v Útvare policajného zaistenia Medveďov (ÚPZ).

Značka: NPM/MO/0054/2024

Členovia monitorovacieho tímu za NPM ÚKOZP:

JUDr. Kristína Čahojová, tím líder NPM ÚKOZP

Mgr. Jana Beličáková, právnička NPM ÚKOZP

Mgr. Michaela Vilhanová, sociálna pracovníčka NPM ÚKOZP

LEGISLATÍVNE VÝCHODISKO

Postavenie národného preventívneho mechanizmu sa v zmysle článku 3 Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu zverilo zákonom č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, v znení neskorších predpisov, do pôsobnosti verejného ochrancu práv, komisára pre deti a komisára pre osoby so zdravotným postihnutím.

Podľa § 3 ods. 3 pôsobnosť verejného ochrancu práv sa vzťahuje na zariadenia, v ktorých sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, detencia, azylové zariadenia a iné miesta, kde sa nachádzajú alebo sa môžu nachádzať osoby obmedzené na slobode orgánmi verejnej moci, najmä celý policajného zaistenia a zariadenia na zaistenie cudzincov.

Podľa § 22a ak má verejný ochranca práv informácie, že sa v zariadení alebo na mieste podľa § 3 ods. 3 nachádza osoba so zdravotným postihnutím alebo dieťa, upovedomí o tom príslušný orgán podľa osobitného predpisu, ktorým je komisár pre deti alebo komisár pre osoby so zdravotným postihnutím. Ak vznikne medzi orgánmi vykonávajúcimi úlohy národného preventívneho mechanizmu spor o príslušnosť, návštevu vykonajú spoločne orgány, medzi ktorými spor vznikol. Ak nemožno jednoznačne určiť príslušnosť, návštevu vykoná verejný ochranca práv.

PRIEBEH MONITORINGU ZARIADENIA

Najprv sa uskutočnil úvodný rozhovor s riaditeľom zariadenia a jeho zástupcom. Monitorovací tím odovzdal poverovacie listiny a ozrejmil účel monitoringu. Po úvodnom rozhovore si tím NPM ÚKOZP prehliadol priestory ošetrovne, jedálne.... a vykonal rozhovor s prítomnými zdravotnými sestrami a so sociálnou sestrou.

S monitorovanými osobami tím NPM ÚKOZP nehovoril v dôsledku komunikačnej bariéry avzhľadom na skutočnosť, že tím NPM KVOP vykonával rozhovory s monitorovanými osobami spolu s tlmočníkmi. Taktiež si prezrel zdravotnú a spisovú dokumentáciu, ktorá mu bola bez meškania prístupná.

a) Príjem osoby so zdravotným postihnutím do zariadenia

Tím NPM ÚKOZP bol zo strany vedenia informovaný, že zariadenie neprijíma osoby so zdravotným znevýhodnením. Podľa vedenia by takéto osoby boli hneď pri prijíme identifikované ako „zraniteľné“ a neboli by do zariadenia prijaté, pretože zariadenie nespĺňa materiálno-technické podmienky pre takéto osoby (ubytovacie jednotky sa nachádzajú na poschodí bez výťahu).

Tím NPM ÚKOZP priamo na mieste pozorovaním a rozhovormi so zamestnancami zistil, že toto tvrdenie nezodpovedá realite. V skutočnosti zariadenie nemá ako zistiť a ani iniciatívne nezisťuje, či sa jedná o osoby so zdravotným znevýhodnením.

Podľa § 95 zákona č. 404/2011 Z.z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov, cudzinec je povinný podrobiť sa lekárskej prehliadke v rozsahu určenom lekárom vrátane potrebného diagnostického a laboratórneho vyšetrenia, očkovaníu a preventívnym opatreniam určeným orgánom na ochranu zdravia; osobitná pozornosť sa venuje zraniteľným osobám.

Tím NPM ÚKOZP zistil, že takéto prehliadky sa po umiestnení cudzinca skutočne vykonávajú asi týždeň po prijatí. Spočívajú vo fyzickom prehliadnutí, zmeraní a odvážení cudzinca. Neskôr sa realizujú základné odbery. Výsledky sa zapisujú do tlačiva, na ktorého zadnú stranu si zdravotné sestry rukou píšu zdravotné záznamy z pobytu cudzinca v zariadení („dekurz“).

Tieto prehliadky majú za účel zistiť najmä, či cudzinec netrpí infekčným ochorením. Na ich základe teda nie je možné identifikovať osobu so zdravotným znevýhodnením, ak je do takéhoto zariadenia umiestnená.

Zdravotné znevýhodnenia môžu byť tak telesného ako aj psychického charakteru, alebo dokonca kombinované.

Čo sa týka osôb so zdravotným znevýhodnením psychického charakteru, v čase monitoringu sa v zariadení nachádzala minimálne jedna osoba trpiaca duševnou poruchou. Tejto osobe bola vykonaná vstupná lekárska prehliadka aj realizované odbery. Asi týždeň po svojom pobyte sa začala sťažovať na určité problémy av jej záznamoch je uvedené, že má jazvy po sebapoškodzovaní. K eskalácii situácie došlo necelé tri týždne po vstupnej prehliadke a cca mesiac po prijatí, keď sa tento cudzinec začal skutočne sebapoškodzovať.

Vo vzťahu k telesnému znevýhodneniu taktiež nie je vstupná prehliadka postačujúca. Monitorovací tím našiel v záznamoch prijatie a následný pobyt v dĺžke troch mesiacov cudzinca, čakajúceho na

administratívne vyhostenie, priamo z nemocnice, s obmedzenou schopnosťou pohybu, neschopného postarať sa sám o seba a zároveň trpiaceho duševnou poruchou. Nezдалo sa, že by zariadenie akýmkoľvek spôsobom riešilo jeho preloženie či zvýšené nároky na materiálne podmienky zariadenia alebo lekársku starostlivosť.

Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, v súlade s článkom 5 § 1 písm. f) Dohovoru, ak cieľ, ktorý sa zaistením sleduje, možno dosiahnuť inými, menej donucovacími opatreniami, je potrebné, aby vnútroštátne orgány zväžili alternatívy k zaisteniu vzhľadom na osobitné okolnosti konkrétneho prípadu (pokiaľ ide o dospelé osoby so zdravotným znevýhodnením pozri Yoh-Ekale Mwanje proti Belgicku, 2011; pozri tiež O.M. proti Maďarsku, 2016, § 53, s ohľadom na posúdenie zraniteľnosti sťažovateľa, LGBTI žiadateľa o azyl, podľa článku 5 § 1 písm. b)). Aby deti a dospelí so zdravotným znevýhodnením ako zraniteľné osoby mohli využívať výhody dodatočných záruk proti svojvoľnému zadržaniu, ktoré sa na ne vzťahujú, mali by mať prístup k posúdeniu ich zraniteľnosti a byť informovaní o príslušných postupoch (pozri Thimothawes proti Belgicku, 2017 a Abdi Mahamud proti Malte, 2016). Nedostatok aktívnych krokov a prietahy pri vykonávaní posúdenia zraniteľnosti môže byť faktorom, ktorý vyvoláva vážne pochybnosti o dobrej viere orgánov (Abdullahi Elmi a Aweys Abubakar proti Malte, 2016; Abdi Mahamud proti Malte, 2016).

Podľa medzinárodných štandardov zadržiavanie z imigračných dôvodov zhoršuje existujúce duševné a telesné zdravotné problémy a môže spôsobiť ďalšie rozsiahle a vážne poškodenie duševného a telesného zdravia zadržaných osôb. Z tohto dôvodu osoby, ktoré trpia duševným ochorením, by nikdy nemali byť zadržané. Namiesto toho by mali byť pozorované a malo by sa o ne starať v špecializovaných zariadeniach pod lekárskej dohľadom. V niektorých prípadoch pokračujúce imigračné zadržiavanie a neschopnosť hľadania alternatív k zadržaniu žiadateľov o azyl a migrantov s psychickým alebo telesným znevýhodnením môže predstavovať mučenie a kruté, neludské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie. V prípade osôb s telesným znevýhodnením je potrebné primerane zohľadniť ich situáciu.⁶⁷

Zistenie: Súčasný systém vstupných lekárskej prehliadok je absolútne nepostačujúci vo vzťahu k identifikácii zraniteľných osôb.

b) Obmedzovacie prostriedky

Podľa § 65 zákona policajný útvar umiestni zaisteného cudzinca v priestore zariadenia s oddeleným režimom zaistenia,

- a) ak je dôvodná obava, že ohrozí účel zaistenia,
- b) ak je agresívny alebo vyžaduje zvýšený dohľad z iného dôvodu, alebo v záujme ochrany zdravia alebo práv a slobôd iných cudzincov,
- c) ak porušuje vnútorný poriadok zariadenia,
- d) počas trvania karantény z dôvodu infekčnej choroby alebo iného zdravotného dôvodu.

⁶⁷ MONITORING IMMIGRATION DETENTION - practical manual

Výkonom monitoringu bolo zistené, že priestor s oddeleným režimom zaistenia sa používa nielen v prípade agresie, ale aj autoagresie, sebapoškodzovania a suicidálnych tendencií, ktoré sú práve výrazným znakom duševnej poruchy. Namiesto privolania rýchlej zdravotníckej pomoci a umiestnenia na akútne psychiatrické oddelenie, kde by sa dostala cudzincovi s duševnou poruchou okamžitá lekárska pomoc, je cudzinec umiestnený na samotku, a to na čas, ktorý sa ráta na dni, a nie na hodiny.

Monitorovací tím považuje za neprípustné, aby sa používali uvedené prostriedky voči osobám stelesným aj duševným znevýhodnením. V prípade eskalácie situácie je vždy potrebné privolať RZP a konzultovať stav s lekárom.

Zistenie: Používanie obmedzovacích prostriedkov voči zraniteľným osobám neškoleným personálom a nahrádzať lekársku pomoc samotkou je neprípustné.

c) Materiálne podmienky zariadenia

Monitorovací tím prehliadkou zariadenia zistil, že uvedené zariadenie nespĺňa materiálne podmienky pre zaistenie osôb stelesným znevýhodnením. Podľa vyjadrenia sestier sú cudzinci, ktorí majú zdravotné problémy, umiestňovaní na ošetrovňu. Napriek tomu, že sa nachádza na prízemí však priestory nie sú bezbariérové. Vo dverách sa nachádzajú prahy, dvere do izieb sú úzke. Toaletné zariadenia sú bariérové a také úzke, že iba s ťažkosťami je možné vykonávať hygienu človeka s akýmkoľvek obmedzením. Napriek tomu, že podľa vyjadrenia sa zraniteľná osoba v zariadení nenachádza, monitorovací tím z dokumentácie zistil, že v zariadení sa nachádzal na ošetrovni cudzinec s duševnou poruchou, ktorý bol pri pokuse o samovraždu ležiaci. Po prepustení z nemocnice ešte nebol schopný sa sám o seba postarať, nakoľko v ošetrovateľskej prepúšťacej správe sa nachádza, že pri prepustení z nemocnice pretrvávali problémy v oblasti sebaopatery - vylučovanie/vyprázdňovanie, hygiena a starostlivosť o ranu. Sestry na ošetrovni iba s veľkou námahou vykonávali všetky potrebné ošetrovacie úkony. Aj keď bol tento cudzinec hospitalizovaný aj na psychiatrickom oddelení pre suicidálne tendencie, v zariadení mu nebolo poskytnutá žiadna psychiatrická ani psychologická vyšetrenie ani terapia.

Zistenie: Materiálne podmienky zariadenia sú absolútne nevyhovujúce pre osoby stelesným znevýhodnením. Ani v prípade zistenia, že sa jedná o zraniteľnú osobu, nedošlo k riešeniu situácie tejto osoby, nebola jej poskytnutá žiadna špecifická odborná starostlivosť – orgány zariadenia zostali v tomto ohľade absolútne nečinné.

c) Prístup k zdravotnej starostlivosti

Právo na zdravie sa vzťahuje aj na zadržané osoby s duševným alebo telesným znevýhodnením bez diskriminácie. Tieto osoby si zachovávajú úplne rovnaké práva na autonómiu, informovaný súhlas, dôvernosť a súkromie pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Zadržávaným osobám so zdravotným znevýhodnením sa musí poskytnúť osobitná zdravotná starostlivosť, ktorú môžu potrebovať v súvislosti so zdravotným postihnutím, vrátane rehabilitačných programov, ale aj na ich ochranu pred ďalším zdravotným znevýhodnením alebo inými zdravotnými problémami. Odborná príprava personálu, vrátane zdravotníckeho personálu, musí zahŕňať práva a osobitné potreby osôb so zdravotným postihnutím².

Podľa zistení monitorovacieho tímu má zariadenie zmluvu so všeobecným lekárom, v ktorej je zazmluvnený určitý počet hodín lekárskej starostlivosti – maximálne 10 hodín týždenne, bez ohľadu na počet zadržaných cudzincov. Tento lekár chodí do zariadenia podľa potreby. Ostatné odborné lekárske vyšetrenia sa realizujú podľa potreby tak, že službukonajúca sestra zavolá do odbornej ambulancie a objedná cudzinca na vyšetrenie.

Čo sa týka zdravotníckeho personálu, v službe sú od pondelka do piatku dve všeobecné sestry, od 7,30 do 15,30, ktoré chystajú cudzincom aj lieky. Nakoľko nie sú v zariadení 24-hodin denne, lieky sa vydávajú cudzincom dopredu.

Všetky vyšetrenia sa realizujú na základe „potreby“. Čo sa týka odborného psychiatrického vyšetrenia, zariadenie má výbornú spoluprácu s psychiatrom, ktorý dokonca ovláda arabský jazyk. Vzhľadom na túto skutočnosť nie je zrejmé, prečo bol cudzinec s duševným ochorením objednaný k psychiatrovi viac ako mesiac po svojom prijatí a viac ako dva týždne po tom, ako musel byť umiestnený v priestore s oddeleným režimom zaistenia z dôvodu sebaopoškodzovania suicidálnych tendencií.

Taktiež bolo pozorovaním zistené, že dve všeobecné sestry nie sú na celú kapacitu zariadenia postačujúce. V čase monitoringu sa v zariadení nachádzalo 34 zaistených osôb, avšak kapacita zariadenia je omnoho vyššia.

Zistenie: Súčasný počet zdravotníckych zamestnancov nepostačuje na dodržiavanie medzinárodných štandardov.

Zistenie: Zariadenie reaguje na požiadavky, týkajúce sa zdravotnej starostlivosti, s priet'ahmi. Najmä pri osobách s duševnou poruchou môžu mať tieto priet'ahy závažné dôsledky na zdraví a životoch zadržaných cudzincov.

d) Podávanie stravy a aktivity osôb so zdravotným znevýhodnením

Zariadenie disponuje veľkou spoločnou jedálňou na prízemí jednej z budov. Vstup do budovy je bezbariérový a prístupný aj osobám s rôznym druhom telesného znevýhodnenia. Túto skutočnosť hodnotí monitorovací tím veľmi pozitívne. V jedálni nie je umiestnený žiaden jedálny lístok, podľa ktorého by zaistené osoby vedeli aký obed bude v daný deň podávaný. Jedálny lístok na celý týždeň bol v kuchyni uvedúcej jedálne. Podľa jej slov zariadenie zohľadňuje rôzne špecifické diagnózy, ktoré vplývajú na výber stravy. Sú vraj cudzinci, ktorí potrebujú špecifickú stravu, či už na základe svojej intolerancie (na lepok, laktózu) alebo náboženského presvedčenia. Pri jednotlivých intoleranciách však bolo monitorovaciemu tímu vysvetlené, že všetkým intoleranciám nie je možné vyhovieť, pretože spoločnosť na dovoz stravy, s ktorou má zariadenie zmluvu, nedodáva stravu zohľadňujúcu všetky vyššie spomínané intolerancie. Zistenie: V útvare sa nezohľadňujú zdravotné k diagnózy v súvislosti s podávaním stravy. Keďže jedálny lístok nie je dostupný pre zaistené osoby, nie je im zrozumiteľný, keďže je napísaný v jazyku, ktorý cudzinci neovládajú a neobsahuje ani zloženie jednotlivých alergénov, je veľmi pravdepodobné, že niektorí z cudzincov bude prijímať stravu, ktorá nezodpovedá jeho intoleranciám. Ani v zdravotnej dokumentácii neboli zadefinované žiadne alergie či intolerancie a teda nie je možné predchádzať rôznym zdravotným komplikáciám spôsobeným intoleranciou.

Čo sa týka aktivít, ich väčšinu vykonáva s cudzincami sociálna pracovníčka, ktorá pracuje v útvare cez časovo ohraničený projekt. V čase výkonu monitoringu tu nebola, pretože šlo práve o čas krátko po skončení projektu. Frekvenciu a rôznorodosť aktivít nebolo možné definovať z dôvodu absencie akejkoľvek dokumentácie, ktorú si vraj pracovníčka po skončení projektu berie so sebou. Toto zistenie bolo pre monitorovací tím veľmi zaujímavé, keďže ide o dokumentáciu zaistených osôb ich útvaru. Už pri vedení si kvalitnej a podrobnej dokumentácie sociálneho pracovníka je možné identifikovať zraniteľné osoby, ktoré sa v útvare môžu práve nachádzať.

Samotný zákon 404/2011 Z.z. o pobyte cudzincov v § 96 hovorí o právach a povinnostiach cudzincov pri umiestnení v zariadení, kde jasne definuje ich prístupnosť k psychologickým a sociálnym službám, poradenstvu a krízovej intervencii.

Priestory pre prácu sociálneho pracovníka s cudzincami sú nedostupné pre osoby s rôznym druhom telesného znevýhodnenia, keďže sú na poschodí budovy, ktorá nedisponuje žiadnym výťahom a dvere miestnosti svojou šírkou nezodpovedajú potrebám týchto osôb. V čase keď sa teda v útvare nachádzala spomínaná osoba s telesným znevýhodnením nemala žiaden prístup k aktivitám so sociálnym pracovníkom.

Zistenie: Aktivity, ktoré poskytuje sociálny pracovník, sú nedostupné pre osoby s telesným znevýhodnením.

ODPORÚČANIA

1) V prípade akejkolvek indikácie zo vstupnej prehliadky, že vyšetrovaný cudzinec trpí príznakmi duševnej poruchy, zaradiť vstupné psychiatrické a psychologické vyšetrenie najneskôr do dvoch týždňov od jeho prijatia.

2) V prípade akútneho psychotického záchvatu, seba-poškodzovania, suicidálnych pokusov volať RZP a konzultovať stav s akútnym psychiatrickým oddelením. O tomto urobiť záznam a v prípade, že lekár rozhodne, že cudzinca netreba akútne hospitalizovať, až potom využiť obmedzovacie prostriedky v zmysle zákona. Po upokojení cudzinca okamžite volať psychiatra, s ktorým zariadenie komunikuje a dohodnúť vyšetrenie.

3) Zabezpečiť aby jedálny lístok bol prístupný a zrozumiteľný cudzincom útvaru.

4) Zabezpečiť aby aktivity so sociálnym pracovníkom boli prístupné všetkým.

